

GAZETA LITERARĂ

Proletari din toate țările, uniți-vă!

pag. 5
SŪTŌ ANDRAS
Fotografie de familie (nuvelă)

pag. 6:
FĂNUȘ NEAGU
Sport

Anul XII Nr. 12 (575) Joi 18 martie 1965 ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR-DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ 8 pagini 1 leu

ÎN AULA UNIVERSITĂȚII

Multă vreme nu am înțeles semnificația integrală a acestei rubrici cuasipermanente a **Gazetei Literare**. Credeam că se înscrie în chenarul ei scurte dări de seamă ale unui scriitor sau altceva despre propria creație, despre starea „sanctuarului literar”, cum se obișnuiește a se spune. Mi s-a explicat, cu răbdare, de către redactorii săptăminalului Uniunii noastre, că această rubrică este dedicată consemnării rapide, instantanee a unui fapt cotidian, cu aparentă efermeră, dar care poate avea largi e-

florirea noii noastre culturi, pentru temeinica ei însușire de către noile generații. Tot în Aula Universității au mai răsunat, în acea zi de absolută primăvară care a fost duminică 14 martie, vocile deputaților Sfatului Popular al Capitalei. Aci s-au auzit solemnul angajamente ale celor invitați cu puterea de reprezentare, de către popor, pentru dezvoltarea vieții economice și culturale a marelui oraș, pentru înfrumusețarea lui, de la arborii înalți ai parcurilor pînă la fragilitatea florilor din jardinierele balconelor blocurilor noi arhitecturii românești, aplaudată de lumea întreagă. Orașul București, Capitala țării, se pregătește să întâmpine cel de al patrulea Congres al Partidului, creatorul vieții noi, cu o sporită frumusețe, care să-l facă să devină mândria întregului popor.

carnet de scriitor

couri în conștiința unui scriitor, poate avea și anumite sensuri generalizatoare. În viața intensă, tumultuoasă pe care o trăim, în fatelile ei stă lăcuțoare de piatră nestemată, se oglindesc mii de fapte cotidiene semnificative. Este greu să desprindzi una dintre ele. Eu am să scriu, pe scurt, despre Aula Universității și despre unele fapte petrecute recent în incinta ei.

lată, în câteva scurte cuvinte, ce se poate auzi în solemnă, gravă (cuvîntul auzit de aci derivă) Aula a Universității, încărcată de ani și de istorie, dar pătrunsă de viața multiformă, tumultuoasă, în fiecare zi, în fiecare ceas. Este acesta un fapt semnificativ, cu caracteristici generalizatoare, de consemnat într-un **Carnet de scriitor**? Eu cred că da.

Alexandru BALACI

Palatul Marii Adunări Naționale
Fotografia EDMUND HOFER

TUDOR ARGHEZI CANTILENĂ

Trăindu-și zilele și anii,
Pier prietenii, pe rînd, ca și dușmanii,
La fel, și legea ta nu cruță.
I-ai încercat de-a valma-ntr-o căruță
Cu calul orb, bolnavi de boala vieții
Și prostii și isteții.

Le-ai dat și-un gust de grea eternitate
Că-au fost ori buni, ori negri de păcate.
La fel, tot una țî-e, și viața și neviața.

Începe noaptea. Unde-i dimineața?
E frig în suflet, sufletu-i sărac
Și nu pot ști cu ce să-l mai îmbrac.
Mi-e mintea înghețată.
Am fost cîndva și n-am fost niciodată?
Măritule, blăjnuie, tu poji
Să mi-i ucizi în parte, ca eu să-i plîng pe toți.

15 martie 1965

G. CĂLINESCU LAUDA MATERIEI

Tot Universul nu este
Decît joc de mari curcubeie,
În scripetul lui celeste
Eu sînt așezat pe-o scintee.

Ce este-n planetele șapte
Se-ascunde în elemente,
Bolta e stropită cu lapte,
În lapte-s de siele fragmente.

Ceresul așezămînt
Are un infim consonant,
Diamante gîșești în pămînt,
Pămîntu-i pe cer diamant.

Lăudată fie cascada,
Lăudată fie marea,
Minunăți este zăpada,
Strălucitoare e sarea.

Vulcanii falnic detună,
Cîntă safirele clare,
În aer frunzele sună,
Grîndina vine călare.

Elefanți trec cu trompa șoasă,
Armăsarii pe cîmpuri zburdă,
Tresaltă-n jîrînă, voioasă,
Cirița oarbă și surdă.

De cîmîrî nu se teme
Fluturul ce-n aer scrie,
Din morți răsăr crizanteme,
Greierii cîntă-n sicrie.

Căldura se-mpacă cu gerul,
Zvicnind materia crește,
De păsări se-ntunecă cerul,
Balta se umflă de pește.

Pădurile se-nmulțesc robuste,
Pășunile exală efluvii,
Lăudați înînsele puste,
Lăudați mîrejele fluvii.

COLOCVIUL APELOR

Țîșnind dintre rîrunchii obolnei Mestecănișului și Feredeului, Apa Moldovei, cu unda ei domoală, cotește pe stînga, printre tufele de sălci și arini și scaldă scînteietoare, orașul Cîmpulung — pitoreasca depresiune intramontană dispusă la soare, îmbalsămată de ozon și de rășina brazilor cu care sînt împădurii munții Bodea, Runcu și Măgura. De-aci, se desling zidul înaltului pisc al Rarăului și Piatra Zimbrului și zîmții Pietrelor Doamnei și, nu departe de finețele întinse spre Prisaca, spre Sadova și pe platurile scoborite din Tomnatec, ori în poienășurile de pe Munculeș, se aude picurînd lin tîlîngurile cîrdurilor de vile. Pe dreapta soselei ce duce în deal, spre Pojorita, se înalță marea fabrică de produse lactate „Rarăul”, — o mindirie a industriei noastre alimentare, — iar de-aci la vale, trecînd, mai bine de 10 km, prin inima orașului mereu înfrunzît cu noi clădiri și cu străzi de-o ireproșabilă acuratețe, drumul coboară pe la Vama și pe la Bucsoia, spre Gura Humorului, spre Cacica și Dărmănești, în vreme ce Moldova, mîrgînînd zona dealurilor subcarpatice, o ține într-o întinsoare pînă la Roman, unde se întîlnește cu Siretul.

Adevărată colană vertebrală a regiunilor Suceava, Iași, Bacău, Galați pe care le străbate, acesta întîlnește azi, pe tot lungul lui parcurs de 556 km. cîți numără de la bariera orașului Siret la revărsarea în Dunăre —, o nouă înfrîșare a oamenilor și o insufletită transformare a peisajului moldovenesc!

Astfel, de sus, de sub prisma depresionară a străvechiului țîrg de miazănoapte căruia îi imprimă numele, Siretul întîlnește în drumul său cîmpii roditoare îmbăiate de soare, mîndre livezi cu îndesulătoare roade și salbe de sate înnoite cu strai de bunăstare. De la Mîhăilenii de baștină ai poetului Ion Păun-Pincio și ai bunicilor lui George Enescu, trecînd pe lîngă Cîndești și prin preajma Hapărilor spre a ajunge la Vîrfu Cîmpului, albia lui face ocol și pare a

se opri locului o clipă, pe un larg și încăpător tăpașan, la Bucecea. Pe-aci, pe unde creștea dudăie, se ridică azi, durată trainic și modern, între cochele și elegante blocuri, fabrica de zahăr „Siretul”, capabilă să prelucreză în 24 de ore peste 2000 tone de sfeclă de zahăr.

Rînd pe rînd, apele ritului se întîlneș, pe arcului lor întinerat cu riul Suceava și cu Șomuzul, cu apele Moldovei, ce oglindesc în valurile lor coloșii de beton armat pe care se ridică noi fabrici și uzine, gaterile de pe valea Moldovei, de la Frasin și Mold, odorele multiseculare de la Putna, Voroneț și Sucevița, casa de cultură de la Dolhești Mari.

De la Blîghești, Siretul străvede Pașcanii cu gara cea nouă, cu blocurile proaspăt ieșite de sub mularje, cu casa rațională de cultură, cu străzile pietruite și bine luminate, iar nu peste mult, dincolo de Cordan, întîlnește Moldova, la Roman, martora uriașului efort colectiv care ciocotește în halele laminorului de țevi.

Pe urmă, la Bacău, se întîlnește cu Bistrița. Prima impresie pe care o face Bacăul călătorului din zilele noastre este aceea a unui oraș străvechi, bucurat de o nouă tinerețe. Blocurile muncitorești din centru, sau din preajma fabricii „Steaua roșie”, cluburile sindicale ale întreprinderii „Partizanul” sau ale complexului C.F.R., cinematografele de pe strada Mărășești, hotelul restaurant „Bistrița”, restan-

telul de trat materal și cultural al oamenilor muncii, cresc neconștient. De-o nouă tinerețe se bucură nu numai orașul, ci întreaga regiune.

Într-adevăr, așezată în bazinul median al Siretului, de-a lungul principalilor afluenți ai acestuia, regiunea Bacău și străjuia de ademnitărie și pilositate proeminente alpine îmbrăcate de adumbrite brădeturi ale Carpaților răsăriteni. Aceste culmi porneșe locmîi din munții Grințes și Budacu și, îndeosebi din muntele cel alb și semet al Moldovei, — Ceahlăul — cu creasta lui asemenea unui greabăn de zîmbu. Acoperindu-se la vale cu brite de condrețuri verzi de zădă, de țisă, de îngîndurale moldovișuri și cu costișe de afinișuri, munții de la Slănișoara, Tarcău și Oituz își rotunjesc și apoi își pierd contururile, păsînd prin zona de depresiune, dincolo, spre răsărit, în părțile dealurilor subcarpatice și în Munca roditoare pe care o deslășă domolul curs al Siretului. Odată cu conglomeratele calcaroase și cu șisturile cristaline care vin abrupte de sus, se țese și se lasă la vale, aprig țîșnînd de sub călcîiul munților, un des pîienjenis de ape pe care îl urzesc mîestrii, în inspumate horbore, apele Bistriçioarei, Bicazului, și ale Cracăului, ale Trotușului, Uzului, Oituzului, Slănicului, și Cășinului, ale Tazlăului și ale tuturor celorlalte riulețe și pîraie. Regiune bogată în zăcăminte petrolifere, în șisturi bituminoase de ozocherită, în cărbune brun și în sare, în resurse hidroenergetice și în lemn, ori în terenuri prietnice agriculturii și creșterii vitelor, regiunea Bacău dăruiește cu piscuit și potenț alpine binecuvîntate de ozon și soare, cu ape minerale care țîșnesc din străfundul pămîntului și cu fermecătoare privești ori cu istorice mele-

Ion ISTRATI

(Continuare în pagina 7)

OMAGIULUI

Jn acest pridvor al eternității — loc de popas pentru marii noștri călători între casa lor de fiecare zi și cea de veci — ne luăm astăzi rămas bun de la ceea ce a fost alcătuită pămînteană în noaptea de-acum universală, pe care am cunoscut-o întreagă și unică sub numele George Călinescu.

Tara noastră a pierdut în el una din acele valori care marchează pe suflul istoriei patriei noastre, un punct cultural de mare înălțime. Vazul dintr-un pămînt moldovenesc din tinutul Botoșanilor — pesemne deosebit de bun pentru asemenea alcătuirii — se întoarce în pămînt. Dar florile ce s-au înălțat din el, pe lujere înalte, pînă în văzduhul nostru spiritual, poartă în ele nu numai frumuseți fără seamăn, dar și esența miraculoasă ce le face să dăinuie, vii și prospere, peste vreme, ca aceea verde bogăție a brazilor care înfruntă necontenit, cu sevă și aromă, încercările anolimpului de gheață.

Pentru acestea, pentru variația și multipla lui miștune pe care și-a recunoscut-o ca pe-o revelație, el s-a dăruit întreg, și-a dăruit toată viața lui, din anii primei tinereți, cei de studii din Italia, pînă acum cîteva zile, cînd optimistul și mai scria cronica. În patul unui sanatoriu. Și-a dăruit toată puterea de muncă, toată arderea minții sale ascuțite, toată pasiunea creației, tot chinul de-a înțelege ce-i neînțeleșul și de a exprima înefabilul, căutînd mereu o ieșire în văzduhul indescifrabil al existenței, — cînd prin scăpările rațiunii, cînd prin fulgerele imaginației.

De o cultură vastă, din al cărei ansamblu și prin a cărei distilare a creat valori de gîndire noi, George Călinescu nu a rămas, precum altă dată vechi cărturari, departe de lume și nepăsător de viață. I-a plăcut să cunoască și să iubească poporul. Și a luptat cu tot curajul pentru el. I-a plăcut să știe că-l lasă moștenire o operă crescută din propria lui sevă organică.

Cu toate îndoielile cercetărilor ce nu au omenescă dezlegare, el nu a fost un sceptic, un izolat sau un pesimist. Robust în gîndire, el și-a creat o filozofie care l-a făcut să înfrunte o luptă prea grea și prea lungă cu moartea, cu o titanică încredere în viață. Moartea lui însăși apare astfel ca o victorie a vieții.

Cînd conștiința lui s-a prezentat la propria sa judecată, trebuie să-și fi dat și el seama, cu siguranță, că lasă poporul său o operă ce este o justificare nu numai a propriei sale vieți, ci și a existenței poporului nostru.

În urma sa, opera-i va continua să strălucească precum lumina stelelor ce s-au stîns și mai continuă să lumineze mii de ani. Marele Eminescu nu știa că scriind „La Steaua”, a pus în versuri destinul spiritual al marelui său comentator.

Admirația noastră totală pentru opera lui George Călinescu, dragostea noastră pentru un confrate care ne-a călăuzit ca profesor și ne-a cînsit îndelincințarea, să fie mișcare pentru îndurarea sa familie.

De-acum nu ne vom mai întîlni cu Călinescu decît în bibliotecă, la biroul nostru de lucru, în enciclopedii.

Dar pe cel întregit deplin, — cu viața, cu glasul, cu gesturile lui, îl vom purta în amintiri, cît vom trăi.

Uniunea Scriitorilor din R.P.R. îi aduce, cu pietate, un ultim și îndurător omagiu.

Demostene BOTEZ

Unanimitatea părerilor de rău, cîte au însoțit prematura și precipitata plecare dintre noi a lui George Călinescu îngăduie, socotesc, în locul florilor protocolare, cîteva amintiri, desprînse la voia întîmplării, dintr-un răboj mai vast. Căci dacă despre scriitor și despre cărturar, consensul e definitiv parafat, imaginea omului, pitoresc și proleic, se alege abia la capătul a cît mai multe confruntări.

Întîlu meu contact cu scrierul lui Călinescu poate că a fost lectura romanului „Un om afirmat” de Giovanni Papini, apărut în 1923, la „Cultura Națională”, al căreia unul dintre consilierii era Vasile Pîrvan, directorul Școlii Române de la Roma, unde a urmat și George Călinescu. „Talmăcirea”, spuneam în referința din „Buletinul Cărții” pe 1924, condus de Emanoil Bucuța și reproducă și-n „Repertoriu critic” din 1926, „este pur și simplu magistrală”. Către sfîrșitul lui decembrie 1926, primeam de la Călinescu, pe ce cale nu mai tîminte, două poeme, intitulată „Nova mihi apparuit Beatrix”, un sonet și un număr de stănte, și ele apărură în capitolul primei file, rezervată poeziei, în „Universul literar”, al cărui redactor mă aflam, și în contrapagină cu reproducerea de pe copertă, „Terasa de pe malul mării” de Claude Monet, procurată, ca toată ilustrația revistei de altminteri, de cronicele ei plastic, minunatul poet al culorilor și incisivul scriitor, pictorul N. N. Tonitza. Însă poetul, eseistul și romancierul Călinescu mergeau în pas cu omul de știință, cu cercetătorul arhivelor și manuscriselor, din ale căror tezaure începea să publice, în coloanele periodicele, înainte de a le aduna în volume, altele revolute, lătoare inedite eminesciene. Impulsul, pe care George Călinescu l-a dat desumărilor eminesciene marchează o dată istorică, înfinit mai conținută decît aceea din 1902, cînd încep tipărirea de postume, după ce Titu Maiorescu donase Academiei, manuscrisurile poetului. Cu specificarea că toată această campanie de resuscitare era opera unui singur om. Mi-l amintesc și astăzi, febril și nerăbdător, alergînd pe străzile Capitalei, dornic să împărtășească foiletonului unei gazete, primii descoperiri sale.

Dacă „Viața lui Eminescu” a rămas, în planul biografiei, un model, pînă azi inaccessibil, totul se explică prin autenticitatea propriilor sale explorări, la sursă. Din ele a extras și substanța celor cinci volume, consacrate Operei poetului, în care analizele cele mai adînci alternează cu lucruri extrase, de atîtea ori inedite, în reproducerea cărora l-a plăcut, nu o dată, să vadă un început de ediție. Și poate că nu se înșela prea mult. Cînd, la capătul celor trei decenii, de cînd îl luasem locul, la caetele eminesciene, m-am trezit, odăul a apariției celui de al șaselea volum al ediției, în fața unui zid academic impenetrabil, cu etică ireversibilă melancolie, dar și cu etică recunoștință înduioșată mi-am adus aminte de avertismentul, pe care într-una din vizitele lui de verificare, ce tot mai făcea prin glaciala vechea sală a manuscriselor, mi l-a dat, privind la lupa din mina mea, George Călinescu și care, în esență, ar putea fi rezumat în cuvintele: „Ți prăpădești ochii și timpul zadarnic”. De cite ori n-am ținut să-i reamintesc că nu se înșelase!

Cine l-a văzut și auzit pe George Călinescu, director al Institutului de istorie literară și folclor, fie înainte ședințelor, fie în timpul lor, a celor ședințe pe care verva lui erudit îl transforma în adevărate banchete platoniciene, năpustindu-se, ca un smeu din poveste, asupra

cite unuia, gata să-l sfîșie, va fi mirat, poate, să afle că tot acest taifun și toată această inundație erau numai simulacre, și că scontatele dezastre se transformau în lumbete și în delcătări de estet. Sub blana de zim, în care-i plăcea, din cînd în cînd, să se mascheze, omul tănuia o inimă de aur. În fond, era un sentimental refuș, sau, cu expresia lui Jules Laforgue, „un dur par timidité”. Cum ar fi putut să nu iubească pe om, cel ce s-a deșăfat, la fel cu Francis din Assisi, ani de-a rîndul, în interminabile dialoguri cu fratele nostru, cinele?

A crede altfel ar însemna să-l întrîmîșim tocmai acum, cînd suflul lui se călătorește, împăcat, spre „ziua siderală”, la care a rivnit pînă în clipa din urmă.

PERPESCIUS

O minte nemaipomenit de cuprinzătoare, insufletită de o curiozitate intelectuală și îndrăgostită de monumental și de grandios, a intrat în eternitate.

G. Călinescu a murit la o vîrstă cînd ar mai fi putut da culturii noastre lucrări prețioase și pe care numai el le putea face.

Intrunind, în chip cu totul rar, vocația severă a cercetării științifice și un talent literar de o mare bogăție atât în ce privește temele cit și în ce privește expresia, Călinescu a cuprins în scrierul său aproape toate speciile literare: roman, povestire, poem dramatic, versuri, istorie literară, critică literară.

În toate a dat lucrări de primul rang. În domeniul istoriografiei literare a compus *istoria literaturii române*, volum muntos, în format urias, lucrare care cuprinde capodopere de portretistică critică și în care sursele și școlile literare sînt văzute, prînse și studiate în cauzele lor adînci și nu numai în efectele exterioare. Alături de aceasta și în același domeniu se

nescu din setea lui de-a experimenta domeniul literar în întregime. Era la temelia acestei înclinări aspirația lui neostenită către cunoașterea în adîncime a fenomenelor vieții și dorința sa nepotolită de a ști. Și cite lucruri știa! În domeniul vast și cu atîtea ascunzîșuri și ocoluri al cunoașterii spirituale, Călinescu explorase, în cursul a lungi și sistematice lecturi, atente, literatură universală, istoria, filozofia, arta, mergînd întodeauna la izvoare, și evitînd orice informație de a doua mînă, fiind ajutat de o mare putere de muncă.

Dar ceea ce dădea acestor însușiri o valoare cu totul neobișnuită era o putere de expresie incomparabilă. Minuia abstracțiilor cu subtilitate și totodată gîndea poetic universal, fiind apt ca nimeni altul să dezvolte o argumentație prin metafore. Stilul său, cînd colorat și încărcat de imagini, cînd precis și fin ca o construcție geometrică, întodeauna potrivit subiectului, și plin de modulații surprinzătoare, consacra pe Călinescu ca pe un scriitor strălucit și într-adevăr original, așa cum a fost întreaga lui personalitate.

Toate aceste admirabile calități s-au stîns acum pentru todeauna. Rămîne însă rodul lor, o operă literară păstrătoare de esențe subtile, plină de idel poetice, într-un stil foarte personal și totodată de o mare putere de pătrundere în grupuri largi de cititori. Convingerea că în această operă personalitatea lui G. Călinescu va continua să trăiască exercitînd mereu o influență literară puternică se așează lămuinoasă în suflul nostru alături de neștersa părere de rău pe care ne-o lasă dispariția unui strălucit scriitor iar în ce mă privește și a unui vechi prieten.

mai bun — și bogăția lui a fost nemăsurată — a oferit celor mulți. Scăpătoare-i mințe și tumultos-i suflet s-au zburciat fără încetare pentru lumină și valori revărsate peste toți.

Și-a iubit pămîntul din care a răsărit și s-a întors. Ca și Anteu, numai în atingere cu el se simțea puternic. Marile depărtații nu l-au ademenit niciodată. Surînd de locurile lui, acest spirit universal se încheia în el, devenea timid, hirsut. Nu era nici teamă, nici cochetărie. Era o lege a firii lui, una dintre acele contradicții care au făcut să fie el, Călinescu și nu altul.

Din această dragoste pentru țara și poporul lui a ieșit marea-i pasiune pentru cultura românească. Îl cunoștea trecutul ca puțini și îl interesa viitorul el cu conștiința celui ce simțea o imensă responsabilitate. Între trecut și viitor, între a fost și va fi, Călinescu a spus în permanență, de douăzeci de ani încoace: este și a făcut să fie. Profesor, academician, scriitor, director de institut, director de ziare, redactor responsabil pentru lucrări științifice, deputat, el a găsit timpul, puterea și pasiunea pentru a fi prezent, la răscrucile de vinturi, acolo unde palpatu marile probleme ale culturii românești din ultimele două decenii. Nici cînd în trecut, forța călinesciană nu a fost mai dezlănțuită, mai în atac, mai prodigioasă, mai strălucitoare decît în această vreme.

S-ar cuveni ca în această zi însoțită să vărsăm lacrimi pentru plecarea lui. S-ar cuveni, dar el nu le-ar primi. N-a fost un învins. Umbra înțecată l-a învaluit numai, nu l-a răpus, înțocatul ca în vechile legende.

...Dar țil în sin o arșită cîudată
Din care deodată
Înfăptuiește a speșilor idee
Păuni și orhidee.

Păuni și orhidee a lăsat plecînd...

Duminică 14 martie 1965

George MACOVESCU

Glasul care a adunat mil de auditori în amfiteatrele Universităților din Iași și București a amuțit pentru todeauna. Ecurile lui vor răsună vreme îndelungată în sufletele generațiilor tinerețului studios care a avut șansa de a-l asculta pe George Călinescu, de a fi călăuzite de el în problematica științei și criticii literare.

Îubind tinerețul, iubit de tineret, Călinescu a rămas el însuși pînă la sfîrșit tînar, entuziast și optimist. „Părea mea — scria el — rămîne că tinerețea se învață și că, prin urmare, strălucită este acea tinerețe la care al ajuns prin maturitate”.

Profesor captivant, G. Călinescu a fost continuu un sirguncios ucenic, model de dăruire, de abnegație, pentru continua sporire a vastului său univers de cunoștințe.

Cînd neîntrerupt, răscolind cu rară pasiune bibliotecile și arhivele din țară și strălucite, G. Călinescu se așează prin amploarea și diversitatea preocupărilor, a curiozității sale intelectuale, în rîndul celor mai strălucite spirite creatoare ale poporului nostru, alături de un Dimitrie Cantemir, Heliade Rădulescu, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Nicolae Iorga sau Tudor Vianu.

Printr-o muncă exemplară și uimitoare competență, George Călinescu a lăsat științei noastre o remarcabilă operă de istorie literară. Să amintim de volumele închinare vieții și creației lui Eminescu, cel mai impunător monument literar ridicat pînă astăzi marelui poet, de strălucite și erudite monografii asupra lui Ion Creangă, Nicolae Filimon sau Grigore Alexandrescu, de viziunea originală în care a concentrat dezvoltarea literaturii noastre de la origini pînă în contemporaneitate. Nefermura încredere în virtuțile creatoare ale poporului se împletea armonios în opera lui George Călinescu cu receptivitatea atentă, critică pentru valorile culturale universale, ale cărei căi de contact și de întreprindere cu literatura noastră le-a căutat asiduu și le-a prezentat în studii și conferințe de neuitat.

Impunătoare opera călinesciană reprezintă o școală înaltă a bunului gust estetic, a simțului acut pentru autenticitatea valorii, a dragostei de om, a cultului pentru muncă neobosită pusă în slujba celor mai înalte idealuri.

El a fost profesor, artist și cetățean în sensul cel mai bun al cuvîntului. Intelectualul democrat și patriot de dinainte de Eliberare s-a integrat firesc în anii noștri în rîndurile constructorilor socialismului, muncind ca deputat în Marea Adunare Națională, ca director al Institutului de istorie literară, ca profesor la facultatea de limba și literatura română. Chiar de pe patul de boală și-a continuat cu luciditate și spirit de răspundere munca de îndrumător și coordonator al Tratatului de istorie a literaturii române și era preocupat de viitoarea lui activitate la catedră. Savantul și scriitorul a avut, pînă la prematurul lui sfîrșit, conștiința înaltă a îndatoririlor cetățenești; cînd l-am vizitat în ultima lui zi de viață și l-am felicitat pentru alegerea ca deputat, îl frîmția grija dacă sănătatea îi va permite să participe la sesiunea Marii Adunări Naționale. Prin dispariția profesorului George Călinescu

învălmîntul universitar din România, întreaga noastră cultură suferă o grea și ireparabilă pierdere.

A dispărut omul; o parte rămîne veșnic vie, una din pietrele trănice ale edificiului culturii românești și, prin aceasta, ale culturii umanității.

Jean LIVESCU

GCălinescu este indiscutabil cel mai mare și mai profund istoric literar al literaturii noastre, un istoriograf de talie mondială, comparabil doar cu De Sanctis, Lanson și nu știu dacă așa mai putea cita pe altcineva.

Pînă la G. Călinescu, istoric literar complet a fost numai Nicolae Iorga în cele opt volume de *istoria literaturii românești* prevăzute cu o *introducere sintetică* (1929), istoric însă mai degrabă al culturii pînă la epoca Junimii. Iorga era admirabil cînd scria despre Cantemir, Neulce, Micu, Șincai și Maior, dar nu a slăruit asupra marilor clasici și a fost mai puțin comprehensiv față de contemporani. N. Cantemir a fost un istoric exclusiv al literaturii române vechi, tributur lui N. Iorga, bun cercetător al cărților populare. G. Bogdan-Dulcă era un neobosit căutător de izvoare și de date biografice, un autor de laudabile contribuții, fără ierarhie de valori. Ovid Densusianu, lingvistul, e un remarcabil istoric, exclusiv al perioadelor moderne, de la Școala ardeleană pînă la Grigore Alexandrescu. E. Lovinescu a promovat pentru prima dată în chip consecvent punctul de vedere estetic ocupîndu-se însă numai de *istoria literaturii române contemporane* în cinci volume (1925—1929) și în sinteza din 1937 pentru perioada de după 1900.

G. Călinescu este singurul istoric literar care, învingînd scrupulele specialiștilor limitați la o singură perioadă sau în un singur autor, și-a luat sarcina întocmirii istoriei literaturii române de la origini pînă în vremea sa. Pentru aceasta el a înțeles că nu trebuie să înceapă nici cu Coresi, nici cu Ion Barbu, ci, dintr-odată, cu Eminescu. Cine va înțelege bine pe Eminescu, va putea să se hazardeze atît în interpretarea lui Cantemir, cît și în aceea a lui Alecsandri și Argezi, deci G. Călinescu a reconstituit în *istoria literaturii române* și a analizat exhaustiv *Opera lui Mihai Eminescu* (în cinci volume). Spre a nu se lăsa furat de erudiție și a nu pierde contactul cu contemporaneitatea, exegetul eminescian a practicat în același timp cronica literară, pentru că, așa cum a spus-o de atîtea ori, nu poate fi istoric cine nu este critic literar, cine nu poate discerne și evalua fenomenul literar. Evident nu poate fi nici critic, cine nu e istoric literar, cine n-are perspectiva serială a fenomenului estetic. De aceea, numai la doi ani după încheierea studiului operii lui Eminescu, G. Călinescu a întreprins o altă monografie asupra vieții și operii lui Ion Creangă, scriitor esențial pentru înțelegerea lui Neulce și Sadoveanu. Pornind din punctele centrale ale literaturii române și privind todeauna din prezent, folosind mijloacele evocării portretistice și ale reconstrucției universului creatiei prin analiză și sinteză, G. Călinescu a integrat apoi piesele ansamblului arhitectonic. *istoria literară*, spunea el în 1947, este o știință înefabilă și o sinteză epică, o epopee de forme sau destine personale, văzute în cauzalitatea și conexiunile lor interioare. Este o definiție a metodei sale din *monografia istorie a literaturii române de la origini pînă în prezent* (1941).

Metoda lui G. Călinescu din 1941 nu este riguros științific în sensul de astăzi al istoriei literare științifice, dar nici în afara științei. Diminutivă, cine citește întreaga operă, nu poate să nu constate mai întîi o foarte judicioasă periodizare a materiei pe epoci, cu punctarea momentelor, curentelor, personalităților, genurilor și speciilor, o încadrare a scrierilor în epocă, o stabilire foarte atentă și precisă a scrierilor literare, o excelență fixare a tipurilor de scriitori, o analiză caracterologică a marilor personalități văzuți ca eroi de ficțiune, o cercetare filozofică, sociologică, psihologică, estetică a operelor literare, receptate prin întîlniri directe, impresii, asociații și analogii, adică prin toate mijloacele puse la dispoziție de o extraordinară capacitate de interpretare, o mare experiență și o multilaterală informație.

După compendii din 1945, G. Călinescu a trecut la o revizuire a întregii materii, în unele cazuri chiar la o reevaluare a ei pe baza unor noi cercetări de arhivă și de bibliotecă. Prin completarea unor date, a unor analize și a unor scrieri neînregistrate prima dată, *istoria literaturii române de la origini pînă în prezent* a sporit cu aproximativ o jumătate din numărul inițial de pagini, fiind în noua ei formă cea mai informativă și mai vastă istorie a literaturii române de la 1521 pînă la *Jurnalul literar* (1939). Deosebit de interesant, în cea mai mare parte inedit, este materialul iconografic adunat de autor în decurs de mai mulți ani, astfel înedit, recitată, istoria ar fi un prețios instrument de lucru, absolut necesar pentru oricare cercetător.

Creдем că pentru încă multă vreme de aci încolo, scriitorii ca Grigore Alexandrescu, N. Filimon, Vasile Alecsandri, Eminescu, Creangă, Ca-

Portret de AL. CIUCUREANU

asează cele cinci tomuri de exegeză critică despre *Opera lui Mihai Eminescu*, compacte și ele, stufoase și cuprinzînd o cercetare revelatoare a postumelor lui Eminescu.

Între istoria literară și creația literară propriu zisă își au locul, temeinic construite în ce privește erudiția și frumos ornamentale în ce privește expresia, cele două biografii *Viața lui Eminescu* și *Viața lui Creangă*, la care, mai tîrziu s-au adăugat monografiile despre Nicolae Filimon și aceea despre Grigore Alexandrescu. Călinescu a dat în srecia literară atît de cultivată a romanului, lucrări strălucite, în primul rînd *Enigma Otiliei*, roman scris cu realism satiric, fără nici un exces de culoare, cu o mare vivacitate a dialogului și care reprezintă unul din cele mai bune romane românești. De o egală valoare, dar concepute în alt spirit, sînt cele două romane apărute în ultimii ani *Bietul Ioanide* și *Scriutul Negru*, de o vervă polemică scînteietoare. La loc de frunte se așează, după volumul de poezii din 1937, volumul de versuri *Lauda lucrurilor*, apărut acum doi ani, în care esențele lirice și ideile poetice abundă, exprimate într-o formă clasic echilibrată.

În apropierea acestora trebuie numădate și două narațiuni dialogată intitulată *Șun*, de o mare bogăție lirică, cu multe implicații filozofice și sociale.

În gazetărie și foiletonistică literară precum chiar și în gazeta propriu-zisă, zilnică, Călinescu a dat în decurs de trei decenii sute și sute de articole, unele fiind de fapt mici eseuri, despre cele mai felurite teme. El a făcut acest lucru cu o deosebită strălucire în acele *Cronici* ale *optimistului* în care dezbătea cu pătrundere și entuziasm problemele actualității și pe care cu regularitate le-a scris pînă în preajma morții.

Această activitate multilaterală izvoara la Căli-

În numele Prezidiului Academiei Republicii Populare Române cît și în numele meu personal, aduc un ultim și cernit omagiu ilustrului nostru coleg dispărut.

AI. PHILIPPIE

Așadar, a plecat și el. După Vianu și Ralea, la vreme scurtă, a intrat și el în umbra Incrementității și fără margini. Legea nescrișă și implacabilă a naturii hotărăște că totul are un sfîrșit. Totuși... Nu s-ar fi putut altfel? În această duminică tristă, care îngălbenește cu soarele el primăvăratec pămîntul negru, răscolit, gata să-l cuprindă,

Ades din tine, bulgări luind în mînă
Mă-ntreb ce ești, țărîină

rămîi în tăcere cu Călinescu, cu cel ce rămîne. Te ia de mînă și, cu gestu-i elocvent, te invită în lumea lui loanide, a Hangerliilor, te prezintă Otiliei, te conduce prin înțelepciunea lui Șun, te mișcă în ritmul Laudelor lucrurilor și după ce te trece prin viața lui Eminescu și Creangă, după ce îți arată strălucirile lui Ovidiu și Tasso, Cervantes și Goldoni, Dostoevski și Chehov, te cheamă în marea lume a istoriei literaturii române. Gînduri, imagini, scripturi, străfulgerări uluitoare. Pretutindeni el, George Călinescu, neasemîndu-se cu nimeni și nimeni la fel cu el.

A fost un om excepțional, complex, contradictoriu, ca toți oamenii mari, în care contradicțiile sînt necesități.

În tot ce a făcut, a dăruit talent, inteligență, cultură, pasiune. Le-a avut pe toate din belșug, cum rar se găsește împreună.

A urî și a iubit, a disprețuit și a stimat, a izbit și a mișcînat cu forța uriașului conștient de puterea lui. Dar a știut să aleagă cu acel discernămint dat numai celor aleși. Tot ce a avut

G. Călinescu dînd autografe

G. CĂLINESCU

ragiale și Sadoveanu vor rămâne în interpretarea lui G. Călinescu și oricine va mai încerca un studiu în viitor va trebui să pornească de la el. Tratatul de istorie a literaturii române va trebui să recurgă pentru multe capitole la *Istoria literaturii române* (noi) de G. Călinescu și în orice caz va trebui să publice sintezele pe care le-a scris despre Eminescu, Creangă, Caragiale și Sadoveanu în chip special. În atenția editurilor stă publicarea culegerilor de articole și eseurilor literare apărute numai prin reviste, despre scriitorii români și străini, a strălucitului *Curs de poezie* din 1938, a dialogului despre *Universul poeziei* din 1943, a noii monografii despre *Opera lui Eminescu* în două volume (2000 de pagini) din 1946, a studiului *Estetica basmului* din 1957 etc. etc.

Alexandru PIRU

Glasurilor îndurerate care deplâng azi încetarea din viață a ilustruului scriitor și savant George Călinescu li se adaugă omagiul modest al aceluia care a lucrat până în ultima clipă sub direcția lui îndrumare în Institutul de cercetare a literaturii și a folclorului pe care dînsul l-a condus timp de peste 15 ani. Ne-a fost dat să asistăm la elaborarea treptată a unora dintre lucrările sale, să surpîndem scînteia din nepotolita eferveșcență creatoare a spiritului său. Am avut imensă șansă să putem învăța din exemplul său, să beneficiem de sfaturile sale părintești. Și ne vom păstra, ca o icoană de neșters în suflet, amintirea consecvenței cu care îmbrăna, în tot ce făcea, elanul patriotic, revoluționar, cu intrinsecă omuliu de știință. Pentru George Călinescu orice cercetare, oricît de modestă, era un act de cultură. El însuși a închinat toate resursele sale sufletești, elocințelor său talent, pătrunzătorului său spirit critic, progresului culturii românești și o cerea cu tărie și convingere tuturor aceluia pe care îi călăuzea. Dragostea fierbinte pentru cultura patriei l-a adus în rîndurile luptătorilor pentru progresul social, făcînd din el un ostaș dirz al Partidului Muncitoresc, un om care nu îngăduia nici sieși nici altora nici o abatere de la ceea ce considera că este datorită supremă a unui intelectual. Munca de cercetare literară o concepea ca o trudă menită să adune grăunte cu grăunte imense rezerve de aur din genul creator al poporului. Imaginația lui ne ajută și pe noi să înțelegem grandiosul edificiu al României socialiste împodobit cu capodoperele artistice ale trecutului, prezentului și viitorului.

Nu vom uita niciodată ședințele în care profesorul nostru ne încerca puterile și ne îndemna stăruitor să nu ne mulțumim cu ceea ce am obținut, să năzuim mereu mai sus, să îndrăznim și iar să îndrăznim. În sala de lucru a Institutului, cu pereții acoperiți de portretele marilor înaintași, portrete inedite, tot de el adunate, glasul său explodiv, descărîndu-se neînținat în cascade de asociații și metafore imprevizibile, ne îndemna ca o vrajă să pătrundem tot mai adînc, fiecare cît poate, dar ză de ză mai adînc în labirintul de frumuseți artistice, asigurîndu-ne că teaurul pe care-l explorăm e inepuizabil și fiecareia îi poate fi dat să descopere noi valori, numai să vrea și să îndrăznească. Dusman neînduplecat al mediocrității și al imposibilității, nu cerea nimănui ceea ce omul nu poate da, dar cerea tuturor probitate și perseverență. Iar genul său ni-l dăruia cu nestăvilită generozitate.

Vor trece ani și ani și tot afit de viu va trăi în conștiința poporului chipul scriitorului George Călinescu — viitorul romanțier, sculptor dramatic, suav și profund poet. Alte și alte generații de elevi, studenți, cercetători se vor apleca asupra volumelor sale de istorie și critică literară, sorbind cu nesăț din înțelepciunea lor dătătoare de viață. Nouă însă ne-a fost dat să păstrăm în suflet și icoana omului superb, drept și neînduplecat, care ne-a cucerit pentru totdeauna prin simplitatea adînc omenească, dar și prin farmecul demiurgic al imaginației incandescente. Vom trăi de azi înainte apăsați de povara unei răspunderi neiertătoare — să întorcem poporului măcar cîte o fărmă din lava imensului vulcan care acum s-a stins. În clipa sfîșietoare a despărțirii fii fagăduim, iubite profesor, că vom face tot ce ne stă în putere ca să ducem mai departe, în zodia socialismului, făcînd dragostea de patrie, de dreptate și de frumos pe care truda ta a ridicat-o atît de sus spre gloria pămîntului și a poporului nostru.

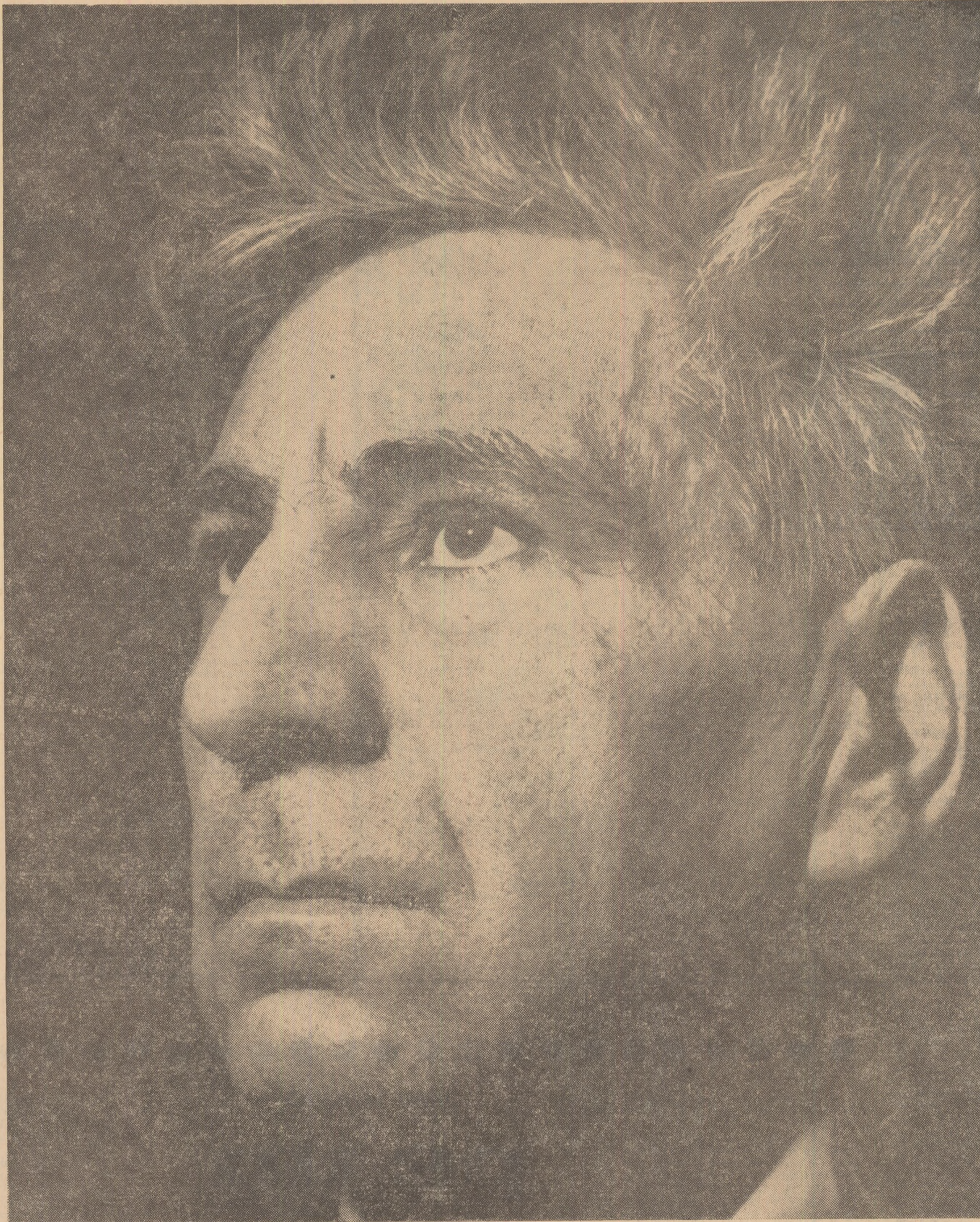
Mihai NOVICOV

Revelația personalității sale am avut-o în 1945, cînd l-am citit în *Lumea* un articol: *Ce este un autodidact?* Cunoscuta cuvânt mai înaintea, vreo două volume din *Opera lui Mihai Eminescu* depășeau puterea mea de înțelegere de atunci. Aveam să le releu. Deocamdată, urmăream *Lumea*, *Națiunea*, *Revista Fundațiilor* — toate publicațiile la care colabora. În aceeași perioadă a liceului am descoperit *Viața lui Mihai Eminescu, Istoria literaturii române*: compendiu mai întâi, apoi ediția mare. Cu fiecare pagină străbătută înțuiam noi dimensiuni ale eclipsantei personalități.

Sper să nu-mi fi scăpat nimic din ce a publicat. În tot cazul, n-am încetat vreodată bucurie intelectuală mai mare decît aceea de a traversa colecții de reviste în care a scris. Vreme de peste trei decenii, de prin 1923 începînd, cînd îi apăreau studii italiene în *Roma* lui Ramiro Ortiz, G. Călinescu și-a dăruit colaborarea, cu generozitate, permanent, unui impresionant număr de periodice. Tutorul, scrisul său le-a ridicat calitatea, vizibilitatea. Se face parcă sărbătoare în paginile revistelor, în coloanele ziarelor, cînd dai peste un text călinescian. Semnătura lui G. Călinescu e ca o țîșnire de foc, anunță comori.

Plecînd dintre noi, G. Călinescu ne-a lăsat partea lui nepieritoare. Îl regăsim și în vîrsta regăsi totdeauna, vîrșăie spiritului, în cărtile pe care le-a tipărit, în miile de articole încă nestrinse în volume. A plînge sfîrșitul omului este, omenește, de înțeles. Însă spiritul său nu ne îndeamnă la aceasta. „Tristețea este stea rădăcină”, clamează, dînt-un vers, vocea călinesciană, lăudînd „fapta”. La drept vorbind, Călinescu n-a murit. Călinescu nu moare. Și nu moare, nu numai pentru că și-a durat un monument mai rezistent decît bronzul, ci, mai ales, pentru că prin scrisul său, a fost și rămîne o prezență vie, activă, supraindividuală. Îl simțim, îl vom simți permanent între noi. Cei mai mulți dintre cercetătorii tineri sau încă nu prea bătrîni ai fenomenului literar ne-am format sub influența decisivă a lui. În bună măsură, trăim intelectual, gîndim, reacționăm prin el. Respirăm în atmosfera sa spirituală.

G. Călinescu rămîne printre noi!
Și totuși... Ne obosisem să-l vedem angrenat în actualitate, trăind în istorie, participînd la desfășurarea ei. Îl așteptam, săptămîna de săptămîna, cuvîntul. Doream să-i știm părerea în cutare chestiune la ordinea zilei, eram curioși să aflăm ce impresie l-a produs o recitare, ce crede despre un debutant... Nu vom mai avea asemenea ocazii. Dreapta care a trimis în lume aștepta gînduri și frumuseți a primit, duminică, în capela cimitirului Bellu, ultima sărutare a celor ce au trăit în preajma omului care a fost.

Fotografia DAN GRIGORESCU

Vom cere, la chioșcuri, cu stringere de inimă, vinerea dimineața, *Contemporanul* și vom simți de fiecare dată, multă vreme, un gol în suflet, negăsind acea „cronică a optimismului” pe care o căutam înții, în fiecare număr, cu emoție. Nu ne vom mai îngheși, ca să-l ascultăm, în sala Odobescu, de la Facultate, nu ne vom înflința cu o oră mai de vreme în cine știe ce altă sală de conferințe. Ceva a dispărut din viața noastră.

De cînd am aflat vestea, așteptată de alfel și totuși de necerută, mă urmărește — ca, desigur, pe foarte mulți alții — obsesiv, sentimentul unei pierderi ireparabile. Un pasaj, dintre atîtea altele vrednice de memorat cîte se găsesc în scrierile lui Călinescu, stăruie în conștiință: „Ape vor seca în albie, și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate...”

Așa își încheie G. Călinescu istorisirile vieții celui mai mare poet român. Parafrazîndu-l, putem zice și noi, cu îndurerată convingere, că bolta cerească își va roti de cine știe cîte ori sferile pînă să se înalțe în cuprinsul gîndirii critice românești o minte genială asemenea celei stînte.

Dumitru MICU

Inscrierea lui G. Călinescu într-o familie de mari spirite enciclopedice e îndreptățită, dar incompletă, din punctul de vedere al portretului său intelectual.

Speța rară a spiritului său derivă din unirea, de puține ori realizată în cultură, dintre erudiția cea mai cuprinzătoare și o vocație artistică neobișnuită. De aici iese originalitatea fascinantă a scrisului său. Artistul are toate simțurile cultivate, e devorat de impulsuri titanice, adine și sublim romantice, stăpînite însă de o reflecție, echilibrată de o gîndire ce concepe universal și caută în iradițiile concretului mișcărilor astrale. Figura spirituală și morală a lui G. Călinescu mi se pare a se desprinde din sintezele romantismului, asociate idealului estetic al antichității eline. L-am numit, odată, și cred că nu am greșit, un *romantic care eliminază*. Înțeleg prin aceasta o nostalgie de plenitudine, deseori resimțită în scrierile lui G. Călinescu, o gîndire deschisă spre toate zonele existenței, o adîncă, nimicitoare sete de cunoaștere și o putere, într-adevăr vrăjtorescă, de a da senzorialului, elementarului dimensiunea ideii și a universalului. Poezia, care reprezintă imaginea cea mai fidelă a unei individualități, traduce, la G. Călinescu, o asemenea suferință de *incompletitudine*, specific romantică, aureolată de spiritul surprins și fascinat totuși de frumusețe, gravitate proceselor materiei, de vibrația imperceptibilă, inefabilă a elementelor. Volumul său de versuri se cheamă, în sensul laudelor lui Francesco d'Assisi, *Lauda lucrurilor*.

Nimeni dintre contemporanii noștri nu a fost, într-un chip mai profund, eminescian ca George Călinescu, nu a resimțit cu o mai mare gravitate a spiritului dorința de a desface enig-

mele existenței și de a reface unitatea, plenitudinea inițială a lumii. Fără a abstractiza prea mult detaliile fizionomiei sale morale, omul sintetiza în mîntea sa mai mult de un *eu de înțelepciune*, privea totul din perspectiva devenirii istorice, judeca faptele estetice, atent la toate procesele obscure ale materiei.

Se întîmplă cu G. Călinescu un fapt foarte curios. Portretul spiritual și temperamentalul lui artistic nu încep în cadrul unui curent sau școli literare. În multe direcții estetice dintre cele două războaie, cînd el s-a afirmat ca personalitate de prim rang, nu-i află locul, și cînd pari a înțelege că a aderat la vreuna, constată că punctul său de vedere era altul. Ca estetician și critic a combătut, din punctul de observație al unui fin raționalist, ortodoxismul gîndirii și mișcărilor noi spirituale. Curentele de avangardă le-a privit cu un hotărîț scepticism, reținînd, în imensa confuzie de glasuși și vocații orbe, dorința legitimă de înnoire a expresiei. Dintre tipurile posibile de roman, preferința lui merge spre romanul obiectiv, balzacian. În Proust descoperă permanențele și virtuțile balzacianismului. Cere prozei române — prea lirică și subiectivă — *regrecizarea*, întoarcerea spre obiectivitate și monumentalitate, spre creația de tipuri și observația caracterelor. *Clasismul*, pe care îl definește într-un eseu, constituie, la G. Călinescu, un program estetic ulterior completat, dar nu abandonat în esența lui. Ideea sa e că prozatorilor trebuie să vadă *categorial*, să facă operă de clasificare, observînd în tot momentul fațetele din perspectiva universului. Un astfel de principiu este foarte cuprinzător și permite acceptarea mai multor formule epice. Aplicîndu-l, G. Călinescu recunoaște, în *Istoria literaturii române* valabilitatea prozei, de esență proustană, a lui Camil Petrescu, psihologismul obiectivat din romanele Hortensiei Papadat-Bengescu, realismul lui Liviu Rebreanu, epica rapidă, derivarea faptelor în mit, evocarea fabuloasă din scrierile lui Mihail Sadoveanu. Deși calitatea de critic nu și-o recunoaște, G. Călinescu a fost un mare critic. Nu știu dacă epoca noastră a cunoscut, în altă parte a lumii, în alte literaturi, unul de forța genului său. Comentariul literar, G. Călinescu l-a dat prestigiului artei adevărate, croniclele sale, modele de acuitate estetică și siguranță în judecata de valoare, traduc, în fapt, niște stări de spirit. Undeva, el spune că în orice critic literar plînge sau agonizează un poet. Ca istoric literar, G. Călinescu a înnoit metodele și a creat, în adevărulul înțeles al cuvîntului, o școală românească. Principiul ei sîntăm mi se pare a sta în disocierea esteticului de cultural și judecarea celui dinții în conexiunea lui reală. Fără a nega importanța istoriografiei literare, dar reducînd-o la măsura ei adevărată, G. Călinescu a fixat bazele activității istoricului literar pe niște principii estetice mai ferme, punînd astfel capăt la două excese ce se afirmaseră, pînă la el, pe acest teren: factologia estetică și măruntul comparativism. Istoria literaturii române (1941), ce a scandalizat pe mulți, stabilește, cu rare și neînsemnate sovăieli, adevărata scară de valori a literaturii noastre. Harul unic al acestei lucrări e de a fi asociat,

în sensul arătat mai înainte, virtuțile unui artist ce excelează și în portretistică și în evocare. Istoria literaturii devine, în interpretarea lui G. Călinescu, nu numai o succesiune de valori, mari și mici, vii sau uitate, de epoci și școli literare, el o panoramă în care scriitorii — deveniți obiecte de observație, personaje, în sens spiritual — își proiectează propria lor umbră morală. Cu o aparentă lipsă de pietate, istoricul literar caută, în actele obișnuite ale ipochimenului, indiciul unei individualități pe care opera o traduce numai parțial. În fond, G. Călinescu descoperă rădăcinile lumescii ale inefabilului, și monografiile despre Eminescu și Creangă rămîn două opere inimitabile, în care spirite din aceeași familie se cercetează și se ogîndesc reciproc.

Ce a însemnat G. Călinescu pentru literatura română se bănuiește. Forța genului său creator mai tem că mai prezintă încă pentru unii o nedumerire. Avea, ca să spunem așa, stigmatul creatorului excepțional și în cuprinsul culturii noastre puține nume i se pot alătura. Metafora, cînd suavă, prerafaelită, cînd tunătoare, a scrisului său, a impus un nou stil în critica literară și, în genere, în literatură. Sensibilitatea lui era deschisă, îndeosebi, către viziunile comicului, dar nici cele ale tragicului nu-l sînt refuzate. *Enigma Otiliei* și *Bleful Ioanide* — operele sale epice fundamentale — sînt, în ciuda notelor sarcastice, niște cărți triste. G. Călinescu și-a exprimat de multe ori dorința de anonim, „visul de-a pieri îndărătul faptelor”. Un destin feroce cred că l l-a îndeplinit mai curînd decît ar fi voit. El a trecut în Empireu, închinînd ca unul din eroii eminescieni, poarta lumii după el. Ramura de finic l-a chemat, ca pe îndureratul Tită, spre altă formă de existență, cînd el ar fi putut da încă multe capodopere.

Cu G. Călinescu pierie cea mai puternică și cuprinzătoare inteligență artistică a epocii. Deși vestile despre sănătatea lui ajungeau la noi din ce în ce mai alarmante, nu am crezut niciodată în chip serios că acest cîntec demiurg ar putea fi, vreodată, supus. Sentimentul că el păcălește un dușman implacabil era mai puternic și se deducea și din scrisul său. Nu a fost așa, și nu ne rămîne decît consolarea dureroasă de a-i cerceta faptele perene.

Eugen SIMION

L-am văzut pe G. Călinescu, pentru prima oară, la începutul anului 1945, cînd a venit de la Iași, ca profesor la Facultatea de litere din București. Pînă atunci, îl știusem numai din profil, ca o efigie de medalie, desenat de pictorul Ștefan Dumitrescu și reproduș în *Istoria literaturii române*. (Acest portret, datînd din epoca tinereții modelului, valorifică bine finețea rasată a profilului lui G. Călinescu. Sub suvițele unei comete leonine, linia frunții dominante se prelungește cu o mare puritate în conturul subțire al nasului grec. Ochiul pare a privi undeva în adînc, cu o în-

gîndurare, căreia răsfîngerea ușoară a buzei de jos vine să-l aducă un accent de tristețe). Mă găseam în amfiteatrul Odobescu, de la parterul Facultății de litere, strivit undeva lângă ușă, în înghesuiala mulțimii de studenți, care veniseră în dimineața acelei zile să asiste la deschiderea de curs a noului titular de la catedra de Istoria literaturii române moderne. Niciînd, la nici un alt profesor universitar, n-am văzut sălî debordînd de lume, o aglomerație sufocantă, ca la G. Călinescu, unde nu o dată se întîmplau să aibă loc și leșnuri. La un moment dat, profesorul a apărut la catedră. De la ușă, înălțat în virful picioarelor, i-am identificat profilul cunoscut din desenul lui Ștefan Dumitrescu, decupîndu-se ca în cinerele, numai ceva mai puțin stilizat acum, în cuprinsul unei figuri împlinite de maturitatea anilor. Omul de la catedră, scund de statură și îndesat în voluminozitatea lui, umplea scena, așa cum mi-a lăsat de altminteri impresia că o face, oriunde l-am reîntîlnit apoi, dominînd și eclipsînd pe toți din jurul său. În tăcerea înfrigurată de culpozitate a întregii săli, G. Călinescu a început să vorbească. Trebuie să mărturisesc că eram emoționat, mai ales că personalitatea excepțională a profesorului, care a avut totdeauna o mare priză în conștiința intelectuală a țineretului, beneficia atunci ca și acum de interesul pasionat acordat unui „filozof-mit”. (Imprumut epitetul de „filozof-mit” din *Istoria literaturii române*, unde G. Călinescu înțelegea să-l aplice spectaculoaselor cazuri reprezentate de profesori ca N. Iorga și V. Pîrvan). G. Călinescu vorbea în picioare, aruncîndu-și cîteodată privirea pe mica bucată de hirtie din mînă, pe care își avea notat ceva. O voce neașteptată, cu variații periodice în ton, pe un diapazon al notelor de sus. Nu mi s-a părut niciodată că spune la curs ceva improvizat, nefîndînd serios dinainte. Cuvintele, în prelegerile pe care le-am auzit susținute de el, aveau parcă totdeauna acea greutate noțională, acea proprietate deplină, acea stringență semnificativă, posibilă de obicei numai în stilul lucrului scris. Ceea ce m-a impresionat la ora de curs de atunci, ca și mai tîrziu în toate manifestările de conferință ale lui G. Călinescu, a fost spectacolul oferit de procesul de gîndire al acestui om, în preajma cărui mi-a venit de mîca ori să exclam, cu o rară satisfacție, ceea ce exclamau întîmii lui Goethe, conștienți de genul acestuia: „Ich war dabei!” G. Călinescu gîndește absolut original, înțelegînd să descopere sau să redescopere pe cont propriu totul, să aibă o concepție personală în orice. Mîntea lui refuză organic clișeu. El se exprimă într-un stil inedit, este creatorul unui nou limbaj în domeniul esteticii și al criticii literare de la noi, realizînd ceva similar cu ceea ce a realizat în lirică un Tudor Arghezi. Procesul de gîndire la totdeauna la G. Călinescu forma un act de aventură a spiritului critic. Fugînd de comoditatea oricărei înertii a intelectualului, el a trăit în permanență marea aventură a cunoașterii, fără să se blazeze și fără să obosească niciodată.

Mal interesant decît la curs și poate chiar decît în întregul operat publicate, îmi permit să afirm că mi s-a părut G. Călinescu în ipostaza de interlocutor intim. În conversațiile sale, l-am văzut desfășurîndu-se cu o frenezie inventivă maximă. Cînd stătea de vorbă cu el, te simțea de-a dreptul copleșit. Nu numai că o puteai să plasezi aproape nici un cuvînt, dar de la un moment dat parcă nici nu-ți mai venea să spui ceva, mulțumindu-te să ascuți, solicitat cu totul, chiar dacă se întîmpla să nu fi de acord într-o chestiune sau alta. Declanșat de pretextul unui subiect adus în discuție, G. Călinescu începea să vorbească emițînd cele mai neașteptate păreri, trecînd cu o mobilitate paradoxală de la una la alta, devenind cînd analitic, cînd liric, cînd polemic, cînd fantastic. Uneori, puteai să ai impresia că G. Călinescu este impasibil și detașat, filozofînd ca un umorist superior, pentru a te pomeni însă curînd dezmițat categoric de revelaarea feței sale de om pasionat pînă la violență. Pe G. Călinescu, care și-a consacrat cea mai mare parte a vieții cotidiene cititului și scrisului, trăind aproape numai claustrat în bibliotecă sau la masa de lucru, tensiunea vieții intelectuale nu l-a sterilizat nici nu l-a artificializat. El nu a fost un om sublimat în spirit. Viața lui retrasă l-a creat o falsă reputație de mizantrop. Pot să spun că solitarul G. Călinescu mi s-a părut totdeauna interesat, cu o curiozitate avidă, de spectacolul vieții de societate, la curent de altminteri, într-un mod umitor, cu tot ceea ce se întîmpla în lume. Cum să indic, cît de puțin, complexitatea naturii intime a acestui om? L-am văzut răsîndînd și comentînd, cu o seriozitate aprinsă, o revistă de modă feminină, comandată de el în străinătate. L-am văzut ascultînd cu o concentrare extatică, diverse concerte simfonice, după care l-am surprins în pauză scrîndu în binocul lumii din sală. (Cîți știu apoi, că G. Călinescu, meloman dintre cei mai competenți, cînta el însuși, aproape zilnic, la vioară.) L-am văzut pregătînd laborios, de unul singur, o salată de icre, încredînt că o face ca nimeni altul. L-am văzut urmărînd, cu o atenție înduioșată, deplasarea greoaie a micii sale broaște țestoase pe dalele de piatră din fața casei. L-am văzut întocmîndu-și niște vopsele, din ouă și nu mai știu ce altceva după o formulă personală, pentru a picta o icoană pe sticlă, desăvîrșită apoi de el într-un stil impecabil. L-am văzut suferînd la moartea cînelui său Fofeașă, pînă a se închide în odaie pe cîteva zile și a nu mai vrea să dea cu ochii de nimeni. L-am văzut o dată, cînd se credea singur, în salonul unei case de odihnă de la Sinaia, urcat pe un scaun, cum pot totvrea limbile unui ceas cu cuc la orele cînd cucul tremba să apară pentru a marca timpul, distruindu-se cu o încîntare de adevărat copil de cîte ori îl vedea că iese și face „Cu-cu!”

Și iată că tot ce era fascinant și imprevizibil în modul de a fi al lui G. Călinescu a încetat deodată să mai fie în vreun fel, omul încernat în vîșnicie. Am în fața ochilor, pe cîntăreț, la ultima gardă funerară, făcută în ziua înmormîntării, de întreg colectivul Institutului de istorie literară de sub conducerea lui, stîm alinații în ordinea în care ne găseam așezați atîndvînd pe scaunele din jurul mesei prezidată de el, la ședințele noastre de lucru. Amintirile se suprapun vertiginos peste realitatea care se refuză încă logicii. Îl vad, pe al treilea scaun din preajmă, în capul mesei, vorbindu-ne — atît de expresiv comunicativ în cuvînt, în privire, în gesturile minilor! — înîndu-ne într-o stare de tensiune limită, tîndu-ne răsufierea intelectuală prin senzaționalul dialectic al ideilor sale. Dar, mai tîrziu apoi înțelegînd pe neașteptat că vocea menezului nostru a tăcut pentru totdeauna și că ceea ce se mai aduce acum nu sînt decît acordurile solemn fatidice din Simfonia destinului de Beethoven. Pe cîntăreț, profilul lui G. Călinescu, intrat în vîșnicie, pare turnat în bronz. Suvițele părului cenușiu nu se mai zburlesc rebarbativ. Cu în desenul de odinioară a lui Ștefan Dumitrescu, linia frunții dominante se prelungește cu o mare puritate în conturul subțire al nasului grec. Pleoapele s-au lăsat însă ca o cortină peste privirea omului, care a contemplant atît de intens lumea. Răsfîngerea ușoară a buzei de jos nu mai subliniază nici o notă afectivă. Întreaga expresie a feței a ajuns la un hieratism inaccesibil.

Dinu PILLAT

așteptare

Trecuse aproape o oră de când stăteau de vorbă. La început, tânărul zuse în picioare, rezemat de fereastră dublă care dădea spre stradă. Tinea mîinile la spate, înfrîindu-și greutatea corpului cînd pe piciorul stîng, cînd pe cel drept. Uneori, ca un tic nervos, își ducea mîinile în față încheind și deschind singurul nasture al hainei, și atunci Dumitriu, de la serviciul Aprovizionare, îi privea cu atenție mina stîngă de la care îi lipseau două degete. Mai tîrziu îl invită să ia loc pe scaunul din fața biroului. Acum tânărul nu mai părea atât de impunător, se aflau la același nivel, și în această poziție se-ful serviciului se simțea mai liniștit, mai sigur pe sine. Îi despărțea biroul înalt, acoperit de cristal gros. În spatele biroului, Dumitriu se simțea întotdeauna la adăpost, ca în dosul unui zid solid, de celălalt.

Tânărul se lăsa fără grabă pe marginea scaunului. Părea că-i face o concesie așezîndu-se. O luă de la capăt și începu să explice același lucru, folosind aceleași cuvinte. De data aceasta însă, în glasul său se ghicea o ușoară iritare, ceea ce îl bucură pe Dumitriu, gîndindu-se că de acum înainte îi va fi lesne să-l înfrîngă. El își făcuse o metodă proprie, de a se situa în anumite momente la marginea discuției și în felul acesta, se credea stăpîn pe situație. Tânărul vorbea mereu și din cînd în cînd, ridică bratul drept la înălțimea capului, pentru a-și sublinia cuvintele. Căuta să-l convingă ceva, acel ceva pe care Dumitriu nu voise să-l priceapă niciodată.

Se părea că-l ascultă cu cea mai mare atenție, dar el, Dumitriu, se ghindea că de fapt mai trebuie să treacă o jumătate de ceas, iar după aceea va pleca acasă, pentru că se termina ziua de muncă. Se ghindea că este luni și că cel din față sa n-ar trebui să-l plotisească sau mai bine zis, să-l indisponă tocmai acum, la începutul săptămîinii. Tânărul mai vorbi cîteva minute, apoi se sculă și ridicînd din umeri, pronunțînd ultimele cuvinte, părăsi încăperea. Dumitriu rămase nemiscat pe scaunul larg și comod din spatele biroului. Își sprijini coatele pe cristal, avîndu-și capul înaintea, cu sprîncele încrunțate. În poziția aceasta dădea impresia unui om solid, de neclintit, pe care nimeni și nimic nu-l poate înlocui din postu lui său.

Seda se țapăn, gîndindu-se la tînrul cu ochii cenușii, care părăsise biroul cu câteva clipe mai înainte. „Poate că știe ceva, își zise Dumitriu. Nu, n-are de unde să știe. Poate că numai bănuiește. Nu, nici asta nu este posibil. Este prea nou în instituția noastră. Și am lucrul destul de discret. N-avea de unde să aile”.

Se ridică de pe scaun și făcu doi-trei pași ca să se mai dezmoțască. Parcurse de cîteva ori încăperea gîndindu-se iarăși la discuția avută cu tînrul acela înalt. Îl obseda din ce în ce mai mult. Acum începu să-l pară rău că luase totul prea ușor, că nu fusese destul de atent. Dar deodată se liniși. Tînrul acela n-avea de unde să bănuiește că destinație luase chereșteanu. Apoi, nici chiar în timpul controlului anual nu se descoperise nimic.

Cercetă în grabă ceasul de mîină. Pe culoarul din fața ușii se auzeau deja pași grabiți și zgomot de uși trîntite. Se pregăti și el de plecare. Cînd trecu pe lângă cabina portarului încetîni mersul. Portarul discuta cu Ionescu, de la serviciul Planificării, despre meciul de fotbal de joi. Răspunse la salutul lor cu o imperceptibilă înclinare a capului și în același timp se gîndi că Ionescu și-a cumpărat iarăși o cravată roșie. Ajuns în stradă, constată că soarele arde puternic și își puse ochelarii fumurii. Se îndreptă cu pași mari către cantina unde lua masa de prînz, gîndindu-se la dudua Mimi. De cîteva zile se azeza cu regulatitate lângă o brunetă durdulie, cu părul vopsit roșu și ochii puțin oboliți. Alina de la ea că este absolută în ochii mîinilor surprinsoare. După terminarea studiilor fusese repar-tizată într-un sat din Dobrogea, dar refuzase să plece acolo, „la mama dracului”. De două luni se angajase ca dactilografă la o instituție vecină cu cea unde lucra Dumitriu.

Dumitriu mîncă încet, mestecînd mult fiecare înghițitură și din cînd în cînd își tampona buzele delicat, cu servetelel scose din servietă. Ea vorbea neclintit, cu glas tare, rîdea ascuțit și-l privea insistent pe sub genele lungi. De fapt, încă de cînd se azezase la masă, Dumitriu își propusese să aranjeze o întâlnire cu ea, în ziua următoare. Acum se ghindea în ce fel să-și formuleze invitația. Mimi terminase de mîncat și în momentul acela își dregea rujul de pe buze. În cele din urmă se angajă într-o discuție despre melodiile de muzică ușoară și cu acest prilej el găsi imediat un motiv ca să o invite la spectacolul Teatrului de Estradă. Ea îl privi un moment în ochi mîinilor surprinsoare, apoi acceptă surîzînd. Ieșiră împreună de la cantină. Dumitriu se gîndi că ar trebui să mai rămîna cu ea, să-i propună o plimbare la șosea, sau altceva. Dar se răzîndi repede. Nu vroia cu niciun chip să-și strice odihna de după amiază. O conduse pînă la prima stație de tramvai, îi sărută mîna cu eleganță și se despărțiră bine dispuși.

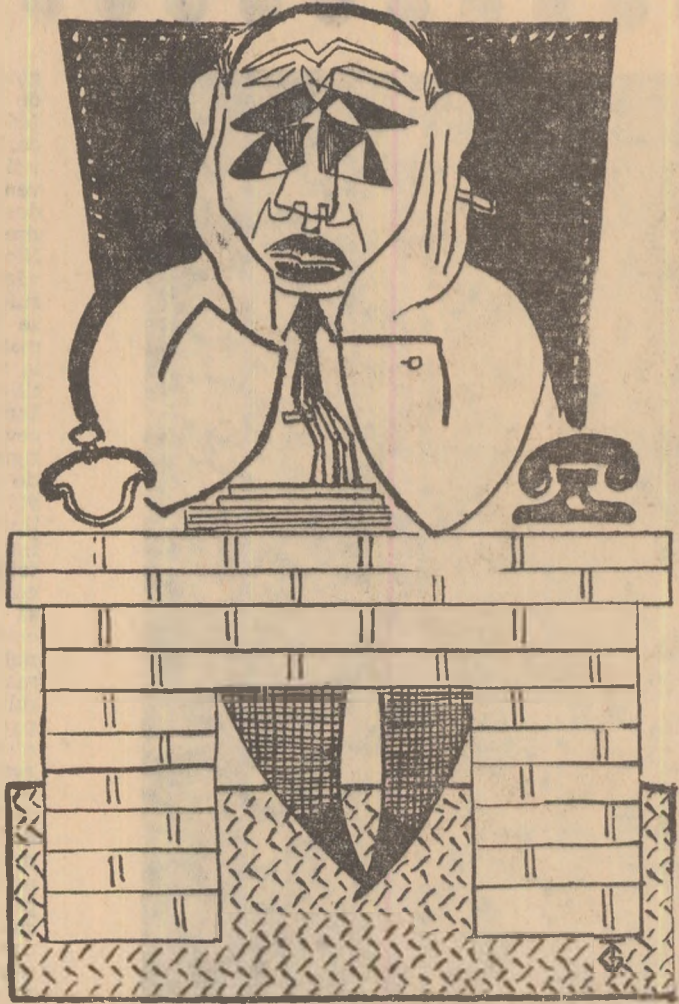
Porni spre casă, cu servietea la subțioară, călcînd apăsat, cu un aer grav. Făcea impresia unui om sigur de el, cărui îi reușește orice acțiune, părea încredințat că viața nu-i va rezerva niciodată vreă surpriză neplăcută. Uneori făta i se lumina pe neașteptate, contrastînd puternic cu finula lui, de om peste măsură de preocupat. Se ghindea cu plăcere la întâlnirea de a doua zi cu bruneta de care abia se despărțise.

Acasă, după ce luă o dulceață de mandarină — în fiecare zi lua o dulceață de mandarină cînd se întorcea de la servici — se îndreptă spre salon. Îl încînta ceasul acesta al după-amiezii, cînd se azeza în fotoliul preferat, de lângă fereastră. În jurul său, tot ai casei, umbiau în virtul picioarelor, să nu-l deranjeze. Tinea pe genunchi aceași colecție veche a revistei „Realitatea Ilustrată” pe care o răsfoia zilnic de la coadă la cap. Găsea mereu cite ceva ce îi se părea interesant. După ce parcursese două pagini, ațipi vreo jumătate de ceas. Îi plăcea să dormiteze în fotoliu, cu picioarele rezemate de un scaun înalt. Citise de curînd, într-un almanah vechi, că aceasta este poziția cea mai comodă pentru odihnă. Cînd se trezi, auzi vocea soției. Discuța cu o prietenă în camera de alături și își ușa era întredeschisă, se auzea chiar vocea ei groasă, cu inflexiuni muzicale. Îi povestea prietenii despre curvoza pe care o făcuse în delia, în urmă cu două săptămîni. Chiar în momentul acesta îi explica amuzat cum mîncase ciorbă de pește și pine neagră: „Vai tu! Pine neagră... puteai să-ți imaginezi așa ceva? Pine neagră adevărată! Era un delț tu tu! Nici nu m-aș fi așteptat la așa ceva”. După puțin timp prietena plecă. Imediat auzi pașii soției și cînd înfipse capul, o văzu înălțînd zîmbitoare de-a lungul salonului. Îi întrebă ce se mai întîmplă pe la birou. Întrebară o formulă de ca obice, cu o preocupare falsă, destul de bine ascunsă, dar lui îi făcu plăcere, se obișnuie cu lucrul acesta. Între ei doi se stabilise de multă vreme — poate chiar din primele zile ale căsniciei — un ritual bine statornicit al întrebărilor și al răspunsurilor. Totul decurgea în liniște, fără nici o schimbare importantă și astfel, timpul se scurgea lin, lipsit de emoții neașteptate.

Vorbiră aproape o jumătate de oră, apoi ea se ridică, scuzîndu-se că trebuie să vadă ce se întîmplă de acasă. După ieșirea soției, Dumitriu își îndreptă spinarea cu un geșet semet și începu să măsoare camera cu pași rari, puțin legănați. Se ghindea la afacerea aceea cu chereșteanu. O învățise destul de frumos, mai ales că hopul cel mare trecuse. În timpul controlului, efectuat ca deobice în luna martie, tremurase puțin. Dar totul se terminase cu bine. Nu s-a putut descoperi nimic ilegal. Se alesese cu o sumă destul de mare. Acum se livise altă afacere. Se gîndi că de data aceasta ar fi necesar să-l atragă de partea sa pe contabilul depozitului. Trebuia să lucreze cu băgare de seamă, cu cea mai mare atenție, să nu dea nimănu de bănuți.

Pe neașteptate, își aduse din nou aminte de discuția de dimineață, cu tînrul acela obraznic. Da, fusese chiar peste măsură de impertinent. Își amîni de fizionomia lui. Avea o față osoasă, cu umerii obrazului țesți, și niște ochi cenușii, aspri. Își amîni de o frază: „Tovarășe Dumitriu, întîrările materialelor se înregistră greșit și noi sintem datori să luăm măsură”. Auzi vorbă! Sintem datori! De unde dracu o fi apărut și conștientul asta. La început discuția se desfășurase normal, dar mai tîrziu tînrul devenise nerăbdător, aproape nervos. Poate că știe ceva despre mine, își zise Dumitriu, oprindu-se deodată în fața fotoliului de lângă fereastră. Ar fi trebuit să discut altfel cu el. Își propuse ca a doua zi, în prima oră de servici să se intereseze despre tînrul acela. Nu mai ținea mîinile cum îl cheamă și uitase chiar să-l întrebă la ce secție lucrează. Nu-i nimic, își spusese Dumitriu căutînd să se liniștească, am să-l chem mîine dimineață la mine în birou, să stau de vorbă cu el. Apoi am să-l chem pe contabilul depozitului. Ba nu, nu cred că-l bine așa. La contabil am să mă duc eu însumi. Tot n-am mai dat de vreo patru-cinci zile pe la depozit.

După masa de seară, soția îl sărută pe frunte, fugitiv, și cerîndu-și lertaru, îi spuse: — Eu plec... a luat Fifi două bilete la cinema și n-are cu cine să meargă. Îi în eu de urit. În trei ore sînt înapoi.

Desen de TUDOR GEORGE

prima oră îl părăsise încrederea în sine, calmul pe care-l aflase în situațiile periculoase, chiar față de sine însuși. Pe neașteptate, își aduse aminte de mustrarea scrisă, primită în urmă cu două luni, apoi de discuția cu contabilul șef, de-acum patru zile. Probabil că încă de atunci erau cu ochii pe el. Se simțise atât de sigur, că n-a fost în stare să-și dea seama de lucrul acesta.

Se dezvelă c-o mișcare bruscă, sălîndu-se pe jumătate și aprinse lampa de noaptea. Nevasă-sa dormea în aceeași poziție, cu fața la perete, zîmbind fericit. O privi cu ochii holbați. Parcă o vedea pentru prima dată. Își imagină purtarea ei în cazul cînd el va fi tras la răspundere.

Se întrebă indignat: „Ce-i pasă ei? Nu m-a întreat niciodată cum fac rost de bani! Probabil că va divorța imediat”. Apoi se gîndi că va trebui să renunțe la întâlnirea de-a doua zi și acest lucru îl îngrozî chiar mai mult.

Îl obseda ideea că nu-și aduce aminte de ultimele cuvinte ale tînrului cu care discutase în birou. Cîteva minute rămase într-o stare de amoroasă, cu capul sprijinit pe genunchi. Simțea un gol în stomac și urechile îi ardeau ca focul. Ascultînd sîrăitul sonor al soției, i se păru că șade lîngă ea pentru ultima oră.

Enervat la culme, sări din pat și trecu în sufragerie, cu perna în brate. Avea senzația că-i plîndesc de dușmanii, intrînd mîinile spre el, să-l zmulgă din viața tînrului de pînă acum. Pe neașteptate, își aduse aminte de deschise fereastra și auză zgomotele străzii, dar teama nu-l părăsi, dimpotrivă, parcă simțea că-i paralizăză cele mai mărunte gesturi. Își turnă un pahar mare cu vin și observă cu groază că mîna îi tremură. Vărsase cîteva picături pe fața de masă.

Se înclină pe canapea, cu perna sub cap, aprinzîndu-și o țigară. După ce trase cîteva fumuri, își mai turnă un pahar de vin și tîrziu, cînd băutura își făcu efectul, adormi încrunțat, cu gîndul la ziua următoare.

— A' cui ești, mă băiete? Cum îți zice? — Îl întrebă șeful B. A. (Biroul Angajării).

— Al lui Barbu Lăutaru — replică omul cu un soi de necuvîntă, oprindu-se o clipă din lucru. Îi ceruse șeful unei brigăzi de zidari să nu stea degeaba, să adune de pe jos cărămizile sparte și să le clădească revistă, pînă ce-o sosi șeful B. A. cu registrele. Șeful B. A. mai rămăsese puțin prin preajma secretariatului, în celălalt capăt de santier, după ce-l rugase secretarul să vadă dacă nu găsește și pentru omul asta, nou venit la ei, vreun loc de muncă potrivit.

— Al lui... Cum? — întrebă șeful, nedumerit.

Auzise parcă ceva, mai demult, despre un astfel de Barbu, dar nu-l interesă, n-avea timp. Era încruntat că omul din fața lui în loc să se prezinte mai înțel în el în birou, pe cale administrativă, așa cum trebuie să facă toți cei care caută de lucru, se dusesse direct la secretarul organizației de partid a șantierului, ba încă mai și ridicase pretenții, loc de muncă special. Și secretarul: „Vezi, te rog!” Așa-i spusese șeful: B. A.: „vezi, te rog” și nimic altceva, se țineu multumit cu o simplă scurtă convorbire în patru ochi chiar acolo, pe santier, mai departe — cine știe ce i-o fi înșirat asta, e-un individ cu multă obraznicie, secretarul ar putea fi mai... hm! mai... mai vigilent...

— Păi, dacă tat-tu a fost lăutar — zise șeful — mai bine te țineai și tu de scripcă. Văd că la adunat cărămizii nu te prea pricepi, n-ai spor.

Intr-adevăr, omul, necunoscutul din fața lui, gheboșat în moloz, printre cărămizile șterbite, părea stîngaci.

Învăță, dom'le — îi ripostă omul tot cam necunoscut — am început abia în dimineața asta. Pe alte șantiere am făcut alte meserii. Tocmai de-aceea am venit aici, m-am cerut înțel într-o brigadă unde m-aș pricepe mai bine, dar mi s-a spus că nu-s locuri și că să aștept. L-am întreat și pe tovarășu' secretar, ai văzut. Pînă atunci, face și eu ce pot. Tovarășu' secretar zice că...

Șeful îl suspeta: — Ce meserie ai avut anterior? Nu ești cumva rudă cu foști moșieri, bancheri, senatori, proprietari de fabrici? Omul rise. Îi oferî buletinul de identitate.

— Nu. Dar dumneasta? — Nu te privește! — îl repezi șeful, examinînd încruntat buletinul, rubricat cu rubricată, pînă la ultima. Nu-i plăcu buletinul, nu găsește nici o rubrică neclară. Hotărî să-și procure un plus de informații: — Bine. Fiel. Dar de ce ești stîngaci?

— Eu? ! — Tu! — Nu-s stîngaci. Numai cu cărămizile astea, la-noepu, pînă-nvîț... — Păcat că-n buletine nu se dau azi și semnălele.

Necunoscutul înălță din umeri. După o vreme, adăugă conciliant: — Eu, de meșteșugul meu, is z-grav. Pînă de curînd, pe șantiere, mi se spunea că z-grăvesc frumos, eram căutat. Acum, nu prea.

Fifi, noua ei prietenă, era soția unui fost avocat. Dumitriu nu spuse nimic, deși nevasă-sa îi povestise în urmă cu două zile că Fifi a plecat într-o excursie lungă, în Bucegi O privi printre gene, zîmbînd malicios. Își pusese o cochie nouă, superbă, dar prea mult decoltată. Părul îi era vopsit proaspăt, nu i se mai vedea nici un fir alb și se fardase cu multă îndemînare, acoperindu-și ridurile din jurul gurii.

Seara trecu în liniște. Nu se întîmplă nimic deosebit. Seda la masa din sufragerie, cu sticla de vin în față. Din cînd în cînd, sorbea încetisor din pahar, gîndindu-se la bruneta pe care o cunoscuse la cantină. Cînd sticla de vin era aproape goală, își aduse aminte că trebuie să-l dea telefon doctorului, pentru cheia de la garsonieră. De fiecare dată se înțelegea cu el, unde să-l lase cheia. „Am să-i telefonez mîine, de la birou, acum precis că nu-l găsec acasă. Sper că mîine nu va fi ocupată garsoniera. După spectacol am s-o conduc direct acolo”.

Apoi sosi nevasă-sa și-l sărută din nou pe frunte. Se plînsă că se simte teribil de obosită, că filmul a fost îngrozitor de prost și că nici nu vrea să-și mai amintească de el. Vroia să se culce imediat. El încuviință din cap, tăcut.

Înainte de culcare Dumitriu mai rămase cîteva timp în sufragerie și fumă ultima țigară. Îi cuprinsă o ușoară înduioșare și începu să fredoneze în surdina, o melodie la modă. După ce termină de fumat își dezbracă alene halatul și trecu în dormitor. Pe întuneric, pipăind patul, se trîni lîngă nevasă-sa. Ea dormea cu fața la perete, respirînd lung și sonor, cu gura deschisă.

Se rezemă de spatele ei lat și moale, căzîndu-se să adoarmă cit mai repede. În aceeași clipă, în mod automat, își imagină primele ore de servici, din ziua următoare. Îl necăjea faptul că nu-și putea amîni ultimele cuvinte, pronunțate de tînrul acela înalt.

Ca pînă farmec îi pieri pofta de somn. Începu să-i fie teamă. Pentru

prima oră îl părăsise încrederea în sine, calmul pe care-l aflase în situațiile periculoase, chiar față de sine însuși. Pe neașteptate, își aduse aminte de mustrarea scrisă, primită în urmă cu două luni, apoi de discuția cu contabilul șef, de-acum patru zile. Probabil că încă de atunci erau cu ochii pe el. Se simțise atât de sigur, că n-a fost în stare să-și dea seama de lucrul acesta.

Se dezvelă c-o mișcare bruscă, sălîndu-se pe jumătate și aprinse lampa de noaptea. Nevasă-sa dormea în aceeași poziție, cu fața la perete, zîmbind fericit. O privi cu ochii holbați. Parcă o vedea pentru prima dată. Își imagină purtarea ei în cazul cînd el va fi tras la răspundere.

Se întrebă indignat: „Ce-i pasă ei? Nu m-a întreat niciodată cum fac rost de bani! Probabil că va divorța imediat”. Apoi se gîndi că va trebui să renunțe la întâlnirea de-a doua zi și acest lucru îl îngrozî chiar mai mult.

Îl obseda ideea că nu-și aduce aminte de ultimele cuvinte ale tînrului cu care discutase în birou. Cîteva minute rămase într-o stare de amoroasă, cu capul sprijinit pe genunchi. Simțea un gol în stomac și urechile îi ardeau ca focul. Ascultînd sîrăitul sonor al soției, i se păru că șade lîngă ea pentru ultima oră.

Enervat la culme, sări din pat și trecu în sufragerie, cu perna în brate. Avea senzația că-i plîndesc de dușmanii, intrînd mîinile spre el, să-l zmulgă din viața tînrului de pînă acum. Pe neașteptate, își aduse aminte de deschise fereastra și auză zgomotele străzii, dar teama nu-l părăsi, dimpotrivă, parcă simțea că-i paralizăză cele mai mărunte gesturi. Își turnă un pahar mare cu vin și observă cu groază că mîna îi tremură. Vărsase cîteva picături pe fața de masă.

Se înclină pe canapea, cu perna sub cap, aprinzîndu-și o țigară. După ce trase cîteva fumuri, își mai turnă un pahar de vin și tîrziu, cînd băutura își făcu efectul, adormi încrunțat, cu gîndul la ziua următoare.

AUREL LAMBRINO pe un șantier

Desen de TIA PELTZ

Șeful B. A. are o sprînceană, cea din stînga, mai neagră decît cealaltă (și le-o fi cănînd?) și groasă cit o lipitoare. Cînd o încrunță, pare furios, parcă se umflă deasupra ta un crai-nou urțac, de tucl. Și-a înălțat deci

șeful sprînceana, continuînd interogatoriul: — De ce? — Omul care se dădea drept descendent din muzicanți profesioniști, măr-turis: — Unii sustiu că nu-s bun.

Sentimentul revoluției

Mă-ntrac spre alte dăji și-n evantai cumplit
Văd sulji, iatagane, carabine.
Vai, tunurile cu zguduți
Domuri de marmură și stupii cu albine!

Sau avioane sparte în azur
Sau mari corăbii în al mării sorb...
Revăd pe al pădurii trist contur
Un corb în pom,
Un om sub corb.

Fusesem rupt de alții și redus
La un pătrar de fire și de vis
Și îmbrăcat cu haina umiliei,
Zvîrlit în mal și prăbușit de sus,
Catalogat, topit, poate ucis,
Priveam în jur să aflu noi oglinzi
În care, ochi al meu, să te aprinzii.

Mă-ntrăzăream mereu, însă tăcut.
Întors în toate dățile pe scut,

FLORENȚA ALBU

Deschid atlasele primăverii

Deschid atlasele primăverii la hărțile inundate de grîne, la mîinile lor străbătute de paralela sudului, la frunțile, cu munți și bîrăgane, pe care vînturile își dau infilinare de dragoste-n martie.

Deschid atlasele primăverii la hărțile care au forma inimii lor vascularizată de fluvii și mari emoții.

Deschid atlasele primăverii irump la lumina și omeniei vin, cu numele lor cîntate, pe care le știe pămîntul și ară, și seamănd și iubesc, și așteaptă.

Deschid atlasele primăverii — o, la un semn al lor, în toate pămînturile, cud cum urcă soarele, învingătorul!

Țarm

Flocăra verii s-a stins.
O aripă-o țarmului se zbate în vînt,
alta în mare.

Nave în larguri.
Culorile rupte din frunze cresc orizontul, în ape, invers

Mai scrie nisipul
vîntul, cu deget subțire.
Marea îl șterge.

Rămîne scrisul în inimă;
aripile țarmului, grele de lună,
bat în aer, în ape
și nu se mai pot ridica...

Mi se părea că-n sunete răsară
Un lan de doruri dintr-un cîmp de sare.

În ore grele auzeam cum clar
Curgeau cu zburcîm ape-n slăvilor
Sau poate mă închipuiam că trec
Prin vadurile asprele frunțurii
Prin care își mînase militarii
În rapsozii uitate, evul grec.

Șin clipa cînd lumina cuvîntelor lui Lenin
A coborît în mine, în rana din relină,
Mi-am vindecat asprea și am văzut culoarea
lumunii ridicate din pămînt.

Și-atuncea înăuntru s-a mișcat,
Ca sulita luminilor în haos,
Căldura. Și al sunet a intrat
În sufletul uscat.

Pină la stele

Seară lungă —
iată, soarele se-neacă
în praful cîmpiei
ca-ntr-o coamă sălbatecă;
iată, ultimele căruje
se depărtează, se depărtează,
unde, au cu ajungă stelele...

iată, miriștile —
aurul lor învechește amurgul,
învechește tăcerea.

Pornesc spre casă;
seara-mi ajunge la glezne.
La fintina cu cumpănă surdă
o să-mi ajungă la umeri;
în prag eu și seara
vom fi pînă la stele de-nalte,
pînă la stele de singure...

Schiță

Iată, o femeie a deschis fereastra,
s-a uitat la cer
sau la mare —
nu știi pînă unde e cer,
pînă unde e mare.

Fereastra a fost uitată deschisă:
fata femeii — uitată deschisă.
Nu știi: pînă unde-i suris,
pînă unde-i tristețe.

Și dincolo, dincolo?
Nu știi
pînă unde-i tristețe,
pînă unde-i suris...

Oră rotundă. Mare și cer.
Și inima singură, într-o fereastră.
Lasă. Are s-o închidă
cu tăcere, seara.

să se poată întoarce la vechiul lui meșteșug de zugrav. Și zîmbi vesel, pronunțîndu-și însă numele cu o veselie mai mare decît aceea a zîmbetului:

— Păi, cum să mă numesc? Ca-n buletin! Manole.

— Si mai cum? — Manole Manole... Manole M. Manole, că tată-meu tot Manole a fost.

Cu nasu-n registru, cu ochelarii pe nas, cu creionul sub nas, șeful comentă inspirat: — Manole! Aă din legendă... Cu mînăstirea... Ce ziua clădea, noaptea se dăra... Vezi să nu-i semeni.

„Are curaj” — îl admiră sincer omul în sine lui, călînd în treacă spre cărămizile din stivă. Dar preferă să-l lămurască: — Ce a fost demult. Ce clădeai ce zi de zi, noaptea de noapte, ascultă-ți ici la mine, e hetou arnat. Să tot bată berbecii cu frunțile-n el cit ori știe, istoria nu se repetă...Pentru că, vrei, popii — dar nu numai popii — și-au făcut pe vremuri cetate quasi-inexpugnabile din mînăstirea lui Manole, după ce și-a zidit el acolo temelia de vîi și le-a lăsat-o. Și nu s-a dărîmat cetatea cu una, cu două, se mai văd și azi niște ruini din ea, se văd cum te văd... Ești cumva la cercetătorilor în problema asta?

Șeful B. A. trase repede cu coada ochiului într-o parte și-n alta, să-și dea seama: n-o fi auzit nimeni? N-aurize nimeni, nimeni — poate că Manole M. Manole nici nu spusese nimic din ceea ce spusese, poate i s-o fi năzărit lui, ca șef, c-a spus ceva Manole. Are atîtea pe cap! N-are timp. Întrebă cu glas asetat, ba chiar intructiva mîhnit:

— Ce-o tot faci, mă, așa pe des-teptul?

— Că-mi dă mîna — îl asigură proaspăt angajatul.

— „Străbunul-tău ăla, Barbu, de care ziseși, tot așa al dracu' era?”

Și Manole îi explică cordial: — Nu. Că pe-atunci n-avea cine să-ți (înă parte unora ca străbunul-meu. Și nici nu mi-a fost străbun, află, am zis numai așa după cum mi-ai vorbit înțel... Pe-atunci alții erau la preț mare. Pricepi? Pe vremea aceea, de la Manole pînă la Barbu...

— Ce-o tot vîrșești așa aici? O făcu pe nebulun? Bine, bine, o să ne mai înțelim noi!” Spuse, deci, înălțînd grav sprînceana:

— Eh, cu tine n-o mai scot pînă mîine la capăt, ai o gură... Gata, lasă-te de preluat, nu-nghit! Te-am trecut în echipa 5 zugravii, să văd ce-o să faci, deși cred că... Probabil n-o să faci nimic. O fi numai gura de tine.

Mulțumit că pînă una, alta nu mai avea de mers să-ntrăbe din nou dincolo, în celălalt capăt al șantierului, omul, necunoscutul, îi treca șefului B. A. cu vederea că lărași prînsese coajă. Îl lertă și de rîndul acesta, îl încruntă aproape cu pretenție:

— Ba-s zugrav bun, n-ai grijă! Știe secretarul ce știe, mai știe demult, ehe, de prin '45. Dacă vrei, te zugrăvesc și pe dumneasta.

— Mulțumesc, nu — refuză șeful și plecă grabit.

Intr-o bună zi mă pomenește cu
maică-mea că-mi zice:

— De ce nu scrii ceva și despre
noi?

— I-am măturat că aveam într-ade-
văr intenția aceasta. E o intenție
care mi-apare mereu în fața ochilor,
ca o femeie frumoasă. O văd când
seara, când dimineața, când îmbrăcată
în alb, când în negru, uneori făgă-
duindu-mi bucurii, alteori prevestin-
du-mi tristeți.

— Fă cum te-ndeamă ca și-o să
vezi apoi ce ușoară îți va fi inima.

— Asta vorbise maică-mea într-un
amurg pe când ședeam cu toții afară,
în curte, la masa alcătuită dintr-o
scindură prinsă în cuie pe cîțiva pari
înfiți în pământ: vara, masa acasta
mă aștepta încărcată de roși sucule-
nte și castraveți proaspăt curați, sa-
și așa dulce cum numai la noi în
București se face. Toamna, masa din
vară, mă aștepta de asemenea, dar
atunci mă mulțumesc s-o privesc din
pridor, admirându-i exemplara sta-
tornică: stă acolo pe cele patru
piciorule ale ei — pari de salcie
bătută zdrăvăni în pământ — și stropii
grei ai ploilor de toamnă se sparg
pe fața ei, ca niște baloane de sticlă.
Chiar și iarna mă aștepta masa din
curte, — atunci însă e acoperită de
giulgiul alb al zăpezii.

Spusele maică-mii m-au făcut să
înlai capul, de parcă auzisem o soaptă
vrăjită. Dar cuvintele care în basme,
de obicei, vin de undeva de sus, de
data asta îmi veneau de jos. Din
pulberea curții, parcă. Din troscoțelul,
nalba și cucula pitlică ce se învâlmă-
geau în jurul covorașului țesut în
casă. — pe covorașul acesta ședea
mama, petind cămașa lui Joska,
frate-meu mai mic. Așezat la masă,
cu coatele pe scindura frecată-lună,
o v leam pe maică-mea mică de s-o
aci în poală. Părea o mogildeață nu
mai mare decât un ghiveci de flori,
un boț de pământ din care totuși își
trag obriașii alții feciori și fete.

— Aruncă-ți ochii prin curte, prin
sat, și-apoi scrie despre noi.

Nu trebuia să-mi arunc privirile
prea departe, curțicia noastră e cit
basmaua, casa — o vatră mică durată
pe această palmă de loc. Dă-te mai
încolo! Și spun mușcatei din fereș-
tră când vreau să mă uit pe geam,
că tu ai privit destul! În bucătăria
de vară abia am loc, mă ajuge în
fiece ungher răsuflarea fierbinte și iro-
nică a lămpii. Grajdul e de asemenea
minuscul, — cit timp au (ținut ai mei
vacă de lapte meru mă minunam:
cum știe vita să-și sucească marile-i
coarne în așa fel, încît, intrînd sau
ieșind, să nu și le izbească de cadrul
ușii, prea strîm?

De-a lungul șirinei înținse de la
grajd pînă la prîpa casei, patrupedul
cerber al curții noastre aleargă cit e
ziulica. Pentru a cita oară măsoară
el oare în clipa de față, limitatul
spațiu în care îi e îngăduit să circule?
De fiecare dată cînd, neprevăzător,
se repede să încalce hotarele ce
i-au fost atribuite, numaidect se po-
menește sălind în sus de zgarda care-l
știeute susținîndu-l elanul. Atunci tu-
geste și strănuiește de parcă a înghițit
un smuc de păr și numai ritmă
"Voie să pornești în zbor nebunule?"

— În fundul curții moaie fîntina. Tot
mărutuți și ea, doar cit să-ți zărești
chipul în oglinda din adîncul ei. Apă
nu te lasă să scoți decît pe furis: tre-
buie să iei apă din fîntina noastră
înceț-înceț, pentru că la orice gest
mai grăbit pe care te-ai încumeta să-l
faci, ea se involbură, se încurcă și
și-tăzavire în găleată zdrențe de mă-
tasea broaștei. Dovedindu-se suscep-
tibil, își rădeacă ca și atîția dintre
semăniții noștri, superficialitatea. Și de
fapt, demonstrează că numai datorită
îngăduinței noastre are satisfacția de a
se vedea scotită în rîndul fîntinilor.
Or o judecăm mai puțin părtinitor
ar trece-o în categoria băltoacelor.

— Aici, la dumneavoastră, zic, ca să-i
tachinez puțin pe-ai mei, toate ca
u-nă jucărie. Pînă și turnul bisericii
uită-vă, e numai de-o șchioapă.

— Mare-i Dumnezeu, care sălăș-
luiește acolo!

— Și uite... și muntii ăștia... Poți
să-i viți în trîsăit. Cu totu'...

— Da' nu zici că sonda aceea de-a-
lături te-ar cam gălbui, de-ar fi să-
porți în spinare? Turnul e o minună-
ție. Seara, cînd i se aprind luminile,
parcă-i un pom de crăciun pentru
urșii.

Vorbele lumineau rînd pe rînd in-
imile oamenilor: unchi și mătuși, veri
și verisoare, vecine și vecini. Jos în
săle deodată prînsă a suna clopotele.
Ce ca doi armășari negri pana-corb-
bului, glăsurilor lor galopară peste sat
vestind moartea cuiva. Tăifalșu se
întrepușe, căci satul, voinic și în-
spărit, se arăta, nepăsător, glăsu-
dîndu-se în jurul lui. În preajmă-mi
se stîrnie forțat. O femeiecu trecu,
împietindu-se și bocînd, prin grădi-
na noastră. Mama se îndreptă de sa-
le și se uită cu ochi trîști după ea. În
danșatul clopotelor se amesteca acum
și astmaticul pufăit al morții. De pe
deal, din curtea gospodăriei de stat,
izbucii vîietul generosului. Toboșar-
ul satului tocmai aducea la cunoș-
tința publică unele dispoziții ale au-
torităților locale, dar nu o prea nime-
rîr, căci erau zgomet de nu-i putea
deslusi nimeni vorbele. În mijlocul
drumului, trei lăutari cîntau pe intru-
cete. Niste flăcăi se străduiau să tînă
isonul din gură, dar meru o tot luau
anapoda. Apucându-și capetele asupra
instrumentelor, lăutării furau cu coada
ochiului, în zare, un mare de albine
care tocmai își scăpase țatii și parcă-i
cîntau aceluși roi, nu flăcăilor. Tata
alerga cu sufletul la gură după al-
bine, fluturîndu-și șapca slinosă de
măcanic și potcîndu-se la fiecare
pas prin holovaniți drumului. Se opra
de cînd în cînd, ohoșit, legîndu-se
pe piciorare, și începea să flutere.
(Lupă cum se știe, un suierat puternic
poate opri uneori roii care a luat-o
razna). Bătrînul începu să urce coas-
ta. Îl văzurăm o clipă cum continuă
să înainteze cu pași mari pe sub șîrul
de salcimi coplesit de praf, apoi
străbătu păsunea în lung și-l pierdu-
răm din vedere.

— Tine... tine la fugă! Spuse mama,
pentru cei șaizeci și cinci de ani ai
lui!

Cînd, în sfîrșit, se întoarse tata, ob-
servă că albul ochilor îi era brăz-
dat de firisoare de singe.

— S-a ca-mai dus?... zise el cu mare
mîhnire în glas. Nu-i an să nu-mi
plece un roi. Nu știu, ce naiba nu
le-o fi plăcînd?...!

— Le miroase rău stupul, zise mama.
Și după ce stătu pe gînduri cîteva
clipe, adăugă: Ar trebui să-și macă
moale cu alergătura. Vezi că și-așa
albinele le lasă! Te repezi, într-un
Ștergîndu-și nădușca de pe frunte,
tată-meu, făcu hă de necaz:

— Las' c-o veni ea o dată și-o dată
și vremea mea!

— Pentru ceea ce-ai născocit datu-ți-a
vreun ban cineva?

Nu-i dăduse nimeni, nimic.

Născocire o mașină de vînturat grî-
nelor, acționată cu electricitate, —
care înlocuia, la hambar, vreo zecă
oameni. Nimeni însă, dintre cei de
gospodăria de stat, nu-i acordase
atenție, așa încît tata prefera să se

ocupe ca și mai înainte de alle ro-
sturi tehnice ale satului: astupa cu
cositor găurile oalelor sparte, petuca
zece, treizeci, patruzeci de cai putere
scot dintr-insul. Va să zică, o forță
care ajunge să uie grădina, să mă-
runtăși șicșa pentru vite, să tai lemne,
să produci curent... De i-aș pune
roși și i-aș scoate la drum, nici naiba
nu l-ar mai ajunge din urmă!

— Imi vin în minte vremurile din
preajma lui 1930. Locuam cu ai mei
pe-atunci la conac, în una din cămă-
rutele unde boierul își adăpostea ar-
gătimea. Casa de azi, casa visurilor
noastre, nu fiinta încă, decît sub
chipul unui plan zîngălit de tata pe
vreo foaie ruptă din caietele noastre,
școlărești. Aventura însă nu lipsea din
plan!... Nici nu-mi trecuse prin cap
că peste noi mult timp cutia aparatu-
lui de radio avea să împodobească
odăia din față a căsuței noastre noi.

Imi aduc aminte ca azi: într-o bună
zi se oprise în fața casei o teleagă
cînd a fost gata m-a trîșit și pe mine
la atelier; să aibă cu cine împărți
bucuri... Acolo e și acum mașina în-
ventată de tata: stă într-un ungher,
așteptînd verdictul comisiei pentru
inovativ. De încercat a fost încercată.
S-a văzut cit de spornic vîntura
grînele ce ies din botă, înlocuind
o întregă echipă de lucrători sezo-
nicieri. A sters-o taica de praf cu pro-
pria-i șapcă, a dat pe ea cu degetul
cel cu unghia crăpată, a mîngăit-o cu
priviri dragăstoase. "Ei! I! asta ar fi
mașina, a zis. Acu'... altă hai nici n-ar
mai fi cu ea, decît că cei ce vin la
lucru cu ziua sint împotriva ei".

Tata era multumit totuși de opera lui,
îl observam nu fără un strop de tai-
nică mîndrie: fruntea i se încrețise,
fulgerule vinetii ce îi apăreau în ochi
îl trădau că iar se simte în largul
lui.

Descoperindu-mi capul în fața in-
tri-aripatei alcătuirii ce aducea a avion,
îmi ziceam: "Ehei! tăci-meu asta
— ca de altcum și atîția alții din sat
— gîndind cum "îndește și făcînd ce
face, nu numai că și-a aflat în sfîrșit
un liman al vieții lui, dar a devenit
și un fel de vestitor al prefacerilor
prin care trece lumea".

Am mai consemnat eu, în unele din
scrierile mele, ce se înțelegea, la noi
la Cărnăraș, în preajma anului 1930,
prin "tehnică". Existau, cum s-ar zice,
de satul nostru, vreo două prăpădite
de batoze, vechiul motor cu "gaz să-
rac" care mîna moara și două cosi-

toaze mecanice, nmele în stăpînirea
unuia, ne Pavel. Să nu uit: Fiinta
la noi și un motorăș de tăiat lemne,
de vreo patru cai putere. Singurul
aparat de radio — vorbesc despre
casele țărănești! — era cel pe care îl
adusese tata, adăpostit în grămada
de paie din teleaga trasă de măgă-
rus. Azi numai gospodăria de stat
are vreo cincizeci de tractoare —
toate fabricate la noi în țară! — ne-
mai vorbind de combine, secerătoare
și atitea alte admirabile utilaje. Tu-
tutor, tata te este doctorul. Într-o zi
de vară aleargă cit un arbiter de
fotbal. O scoate vremelnic din luptă
ba pe una, ba pe cealaltă: reparații,
la orice defecțiune cit de mică. Dacă
vreuna din ele nu înțelege să respecte
regula menținerii calității, o exclude
pur și simplu... La vremea asta, cînd
secerul e în toi, îl vede cutreierînd
hotarul a trei sate, purtînd subsoară
geanta dolidora de chei și de alte
scule mărunte. — untele de prim-
ajutor, cum s-ar zice. Majoritatea me-
cancilor sint băieți tineri, copii de-ai
foștilor argați, pîndari, porcari, vâcari
sau vizitii de pe vremuri. Stricăciunile
mai vizibile le repară ei, nu-i vorbă,
dar cînd betegusul mașinii se man-
ifestă doar prin vreun zgomet suspect
venind din adîncul măruntaicilor ei,
numai ce-i auzi: "Bade Andrei! fă
bine..."

— Și de n-ar fi decît astea! Dar azi
în satul nostru există o multime de
aparate de radio: pe toate acoperi-
rile — fie ele de țigă, de șit sau de
paie — tronează antene. Cel ce nu
are unde întinde șirma, pornește cu
cerutul. Numai ce-l auzi: "Mă lasi,
George, să iau și eu o leacă de
muzică de pe șirma ta?" Urmează un
sfat de taină: "Eu ții-șă da cu dragă
inimă, da' măntreb: nu i-o fi prea
mult firului ăluia? Că tot din el
mulge și vecinu-meu, și cumnatu-meu,
și ginere-meu. Să nu-l împovărăm
prea prea! Ce nu vorbești și tu cu
dom' mașinistu, să-ți tragă și ție o an-
tenă?" A sădit bietul tata un codru
întreg de antene. "Copăcei cîntători",
cum le-a zis unul...

Mama îmi așterne în odăia din
față. Tata se uită după pisici, nu
cumva să rămînă închisă în casă peste

noapte. În loc să ne culcăm, ne po-
menim totuși din nou strîns în jurul
lămpii, ca niște fluturi de noapte.
Ne scrutăm fețele. Fiecare e curios
să vadă pe chipul celuilalt urmele
lăsate de trecerea vremii. Fiecare
așteaptă ca de buzele celuilalt
să-și ia zborul o idee care să ne facă
să reluăm tăifalșul. Dar deocamdată
ne-am oprit tustrei în deșii grăjilor
de toate zilele: Mîne colectiva începe
culesul, frate-meu cel mic (el e unul
dintre activiștii de nădejde ai satului)
de pe la prînz tot mobilizează oame-
nii, încît nici măcar acum, că-i aproa-
pe miezul nopții, n-a sosit acasă.
Așteptîndu-l, vorbim așadar despre
una, despre alta...

— Ai putea pune o vorbă, la gospo-
dărie, pentru inventia aia a mea,
zice tata.

— Și-ar trebui să facem rost de la
"bază" de niscai borhot uscat, zice
mama. Arde ca luminarea...

— La discută, mă băiete, cu Jani
Andrăș, să ne facă rost de ceva
combustibil.

— Frunzărește gazeta: Teatrul din Cluj
achiziționează mobilă în stil vechi,
mai precis: mobilă Biedermeier, și plă-
tește preț bun.

— Da' oare scrinul ăla de zace
de-atîta amar de vreme în pod, nu
l-ar cumpăra? întreabă ai mei.

— Mă grăbesc să le explic că acela e
un simplu lădoi pentru faină, nu
mobilă Biedermeier.

— Apropo de Biedermeier:
— Ti-aduci aminte, mă băiete, de
domnul Mayer ăla de avea o casă
de copii, unul mai nespălat decît celăl-
alt? Ei! Afli că a murit.

Din noianul de probleme: culesul,
tăiatul cocenilor, introducerea curen-
tului, mobila veche, moartea domnu-
lui Mayer, deodată saltă spre slăvi
porumbelul albastru al unei proaspete
idei. De astă dată de pe buzele tatii:
— Ce-ar fi să ne pozăm?!

Ridic brusca capul. Clipsei din ochi
și caut să mă dumiresc: cum de i-a
trecut bătrînelui una ca asta prin
cap?!

— I-auzi! sare el de la una la
alta. Trec gîstele...

Les în prag. Negura își cerne jilă-
veala. Mai încolo — glas al aminti-

riilor copilăriei — plînge stuful. În
acest rîstimp, prin țările cerului trec
nevăzute, împrăștiindu-și în noapte
chiotete, cîrdurile păsărilor de baltă.

— Chiar că ar trebui să facem o
poză, zic și calculez în minte că numai
veri primari sintem cincizeci și doi.
Înseamnă că neamul nostru nu a prea
stat cu miinile în sîn.

Gîndul pornit de la tata îl dea-
virșește mama:
— Copiii cresc și se împrăștie. Îi
sorb școlile, minele, întreprinderile,
întururile îndepărtate. E mare forțată
azi! Altfel decît pe vremea cînd tu
singur, dintre toți, ai putut merge la
învățătură.

Vorbele mamei îmi stîrnesc alte
amintiri... Printre care și una mai
veche, dar care îmi vine împotriva
ca o zîmbitoare copilăie gata să mi se
arunce în brațe:
— Din sat pornesc cărușii. Care-ncro-
tro. În cosul de la spate, al unuia
dintre căruțe, un cuțar de nucie și o
lădiță. Apoi, dosuri de saltele proas-
păt spălate, și niște merinde... Pe
capră, un flăcăiș cu chipul albastru
de licean. Mama face semn, din por-
tiță, trimițîndu-l pe pleacă un zîm-
bet și un ultim sfat părintesc. Dar pe
aripa zîmbetului ei lucește și o la-
crimă.

Douăzeci de ani au trecut de-atunci,
din ziua aceea de toamnă, în care
cărău de care am spus purta spre o
glavă îndepărtată pe singurul elev ce
putea merge, dintr-un sat întreg, la
învățătură mai înaltă. Din virful sal-
telei mele de paie, veriabilă saltea
popească, își bălăbănea picioarele pă-
rintele Jenei Săndor. El era cel care,
cică, îmi netezea drumul spre lumină.
După veacuri de întuneric eram pri-
mul vîlstar al satului, care își lua
zborul spre vestia Alma Mater a
Aiudului, spre vechea școală normală
din acea vioră. Zi de sărbătoare a
fost cînd am plecat eu la învățătură.
Fluturau ai mei altele basmale, încît
nu mai încăpea nici o îndoaială că
băiatul tuns scurt, din căruță, avea să
se înapoieze în curînd — chiar la
prima vacanță de iarnă, de s-ar fi
putut — cu barbă de întelept și învă-
țătură așezărea.

— Și într-adevăr: cînd am revenit,
în prima vacanță, acasă, i-am fost
satului tot ce-i lipsea. Fostu-și-am și
medic și astrolog și profesor de fran-
ceză și specialist de politică externă,
și autor de pangicire și sprinten con-
dei pentru toți neștiurorii de carte.
Ba s-au mai găsit și femei părăsite
de soț care îmi cereau cuvintele necesare
pentru readucerea infidelului...
Iar cînd le puneam în mînă asemenea
armă, ca pe niște săbii chezușitoare
de izbîndă le minuiam: "Dragul meu
Robert! nu-s în stare a-ți spune alta,
decît că sint pregătiti pentru orice...
Deci-dară, dacă tu nu mă mai iubești,
rămii cu bine. Iar dacă mă iubești,
Dumnezeu să-ți rădălească, după
gîndul meu..."

Nu că zic eu, dar adevărul este că
fractologia mea se dovedea rezistibilă.

Trecerea timpului mi-a smuls însă
de pe frunte treola din atâteaștiuror.
Acum mă pierd printre atîția oameni
învățați, citi trăiesc în satul meu.
Cînd un inginer, cînd un medic, cînd
un profesor îi deschide maică-mii
ușa: "Nu cumva dați camera din
față?" "Aș da-o, dragă, dar îmi
aștept băiatul". Cînd iesc în prag și își
aruncă ochii spre cer, nu ține încofior
să se uite mai îndepărtat, căci are copii,
plecați în tusturor vînturile. De aceea
îi e atît de zor să ne pozăm!

— Da' oare aparatu' ăla, i-o cu-
prînde pe toți?...

— Facem o socoteală: Bîske tocmai a
luat maturitatea. Marika a terminat
concertul, Jenă e agronom, Gergety a
ajuns șef-mașinist nu mai știu unde,
Guyerka e motor de motor. (Cel
de-al șaselea e învățator. Al șaptelea
azi-mîine e savant în toată legea.
Astea... nemaivorbind despre cei mici,
care abia își încearcă aripile.

Iau creion și hîrtie și încep a alcătui
pomelnicul: citi nume, atitea meserii
noi, atitea slujbe pe care, la început,
le împlineam eu, cu puțînă price-
pere, dar cu foarte multă rîvnă. Or,
ăștia care s-au ridicat acum, tocmai
începuturile mele le contestă. Îi iau în
seamă, cum să face cu o mult-primi-
toare livadă proaspăt sădită. Pe unii se
vede, pe alții încă nu se vede cit și de
ce calitate va fi rodul. Un lucru însă
e sigur: poame pădurețe nici unul
nu va face!

Să nu exagerăm: C. bunsoară, nici
să facă poame pădurețe nu-i în stare,
zice mama. Apoi îmi explică cum
anume avea verisoară a mea — ne-
poata ei — a cam dat cînteca pe
rușine.

Iată-ne așadar pe toți cei cincizi-
zeci și atîția; pe cei mai măruneți
îi punem să sadă în fața aparatului,
pe cei mai răsăriți îi așezăm pe
flancuri, în chip de "perdea de protec-
ție". Îi îndesim cit mai mult, pen-
tru ca viitorimea, cînd își va arunca
ochii pe poză, să ne poată cuprinde
dintr-odată.

Mama a stins lampa. Ascult multă
vreme, în beznă, jalnicul trînit al
grăierilor. Frigul le-a cam venit și
lor de hac. Doar pe ici, pe colo își
mai scrierile cite unul lăuta, sau tulpina
cine știe cărei flori pătate de bruma
toamnei...

În românește de
NIC. A. STRĂVOIU

Desen de CONSTANTIN BACIU

SUTO ANDRAS

fotografie de familie

oape ca și mai înainte de alle ro-
sturi tehnice ale satului: astupa cu
cositor găurile oalelor sparte, petuca
zece, treizeci, patruzeci de cai putere
scot dintr-insul. Va să zică, o forță
care ajunge să uie grădina, să mă-
runtăși șicșa pentru vite, să tai lemne,
să produci curent... De i-aș pune
roși și i-aș scoate la drum, nici naiba
nu l-ar mai ajunge din urmă!

— Imi vin în minte vremurile din
preajma lui 1930. Locuam cu ai mei
pe-atunci la conac, în una din cămă-
rutele unde boierul își adăpostea ar-
gătimea. Casa de azi, casa visurilor
noastre, nu fiinta încă, decît sub
chipul unui plan zîngălit de tata pe
vreo foaie ruptă din caietele noastre,
școlărești. Aventura însă nu lipsea din
plan!... Nici nu-mi trecuse prin cap
că peste noi mult timp cutia aparatu-
lui de radio avea să împodobească
odăia din față a căsuței noastre noi.

Imi aduc aminte ca azi: într-o bună
zi se oprise în fața casei o teleagă
cînd a fost gata m-a trîșit și pe mine
la atelier; să aibă cu cine împărți
bucuri... Acolo e și acum mașina în-
ventată de tata: stă într-un ungher,
așteptînd verdictul comisiei pentru
inovativ. De încercat a fost încercată.
S-a văzut cit de spornic vîntura
grînele ce ies din botă, înlocuind
o întregă echipă de lucrători sezo-
nicieri. A sters-o taica de praf cu pro-
pria-i șapcă, a dat pe ea cu degetul
cel cu unghia crăpată, a mîngăit-o cu
priviri dragăstoase. "Ei! I! asta ar fi
mașina, a zis. Acu'... altă hai nici n-ar
mai fi cu ea, decît că cei ce vin la
lucru cu ziua sint împotriva ei".

Tata era multumit totuși de opera lui,
îl observam nu fără un strop de tai-
nică mîndrie: fruntea i se încrețise,
fulgerule vinetii ce îi apăreau în ochi
îl trădau că iar se simte în largul
lui.

Descoperindu-mi capul în fața in-
tri-aripatei alcătuirii ce aducea a avion,
îmi ziceam: "Ehei! tăci-meu asta
— ca de altcum și atîția alții din sat
— gîndind cum "îndește și făcînd ce
face, nu numai că și-a aflat în sfîrșit
un liman al vieții lui, dar a devenit
și un fel de vestitor al prefacerilor
prin care trece lumea".

Am mai consemnat eu, în unele din
scrierile mele, ce se înțelegea, la noi
la Cărnăraș, în preajma anului 1930,
prin "tehnică". Existau, cum s-ar zice,
de satul nostru, vreo două prăpădite
de batoze, vechiul motor cu "gaz să-
rac" care mîna moara și două cosi-

toaze mecanice, nmele în stăpînirea
unuia, ne Pavel. Să nu uit: Fiinta
la noi și un motorăș de tăiat lemne,
de vreo patru cai putere. Singurul
aparat de radio — vorbesc despre
casele țărănești! — era cel pe care îl
adusese tata, adăpostit în grămada
de paie din teleaga trasă de măgă-
rus. Azi numai gospodăria de stat
are vreo cincizeci de tractoare —
toate fabricate la noi în țară! — ne-
mai vorbind de combine, secerătoare
și atitea alte admirabile utilaje. Tu-
tutor, tata te este doctorul. Într-o zi
de vară aleargă cit un arbiter de
fotbal. O scoate vremelnic din luptă
ba pe una, ba pe cealaltă: reparații,
la orice defecțiune cit de mică. Dacă
vreuna din ele nu înțelege să respecte
regula menținerii calității, o exclude
pur și simplu... La vremea asta, cînd
secerul e în toi, îl vede cutreierînd
hotarul a trei sate, purtînd subsoară
geanta dolidora de chei și de alte
scule mărunte. — untele de prim-
ajutor, cum s-ar zice. Majoritatea me-
cancilor sint băieți tineri, copii de-ai
foștilor argați, pîndari, porcari, vâcari
sau vizitii de pe vremuri. Stricăciunile
mai vizibile le repară ei, nu-i vorbă,
dar cînd betegusul mașinii se man-
ifestă doar prin vreun zgomet suspect
venind din adîncul măruntaicilor ei,
numai ce-i auzi: "Bade Andrei! fă
bine..."

— Și de n-ar fi decît astea! Dar azi
în satul nostru există o multime de
aparate de radio: pe toate acoperi-
rile — fie ele de țigă, de șit sau de
paie — tronează antene. Cel ce nu
are unde întinde șirma, pornește cu
cerutul. Numai ce-l auzi: "Mă lasi,
George, să iau și eu o leacă de
muzică de pe șirma ta?" Urmează un
sfat de taină: "Eu ții-șă da cu dragă
inimă, da' măntreb: nu i-o fi prea
mult firului ăluia? Că tot din el
mulge și vecinu-meu, și cumnatu-meu,
și ginere-meu. Să nu-l împovărăm
prea prea! Ce nu vorbești și tu cu
dom' mașinistu, să-ți tragă și ție o an-
tenă?" A sădit bietul tata un codru
întreg de antene. "Copăcei cîntători",
cum le-a zis unul...

Mama îmi așterne în odăia din
față. Tata se uită după pisici, nu
cumva să rămînă închisă în casă peste

noapte. În loc să ne culcăm, ne po-
menim totuși din nou strîns în jurul
lămpii, ca niște fluturi de noapte.
Ne scrutăm fețele. Fiecare e curios
să vadă pe chipul celuilalt urmele
lăsate de trecerea vremii. Fiecare
așteaptă ca de buzele celuilalt
să-și ia zborul o idee care să ne facă
să reluăm tăifalșul. Dar deocamdată
ne-am oprit tustrei în deșii grăjilor
de toate zilele: Mîne colectiva începe
culesul, frate-meu cel mic (el e unul
dintre activiștii de nădejde ai satului)
de pe la prînz tot mobilizează oame-
nii, încît nici măcar acum, că-i aproa-
pe miezul nopții, n-a sosit acasă.
Așteptîndu-l, vorbim așadar despre
una, despre alta...

— Ai putea pune o vorbă, la gospo-
dărie, pentru inventia aia a mea,
zice tata.

— Și-ar trebui să facem rost de la
"bază" de niscai borhot uscat, zice
mama. Arde ca luminarea...

— La discută, mă băiete, cu Jani
Andrăș, să ne facă rost de ceva
combustibil.

— Frunzărește gazeta: Teatrul din Cluj
achiziționează mobilă în stil vechi,
mai precis: mobilă Biedermeier, și plă-
tește preț bun.

— Da' oare scrinul ăla de zace
de-atîta amar de vreme în pod, nu
l-ar cumpăra? întreabă ai mei.

— Mă grăbesc să le explic că acela e
un simplu lădoi pentru faină, nu
mobilă Biedermeier.

— Apropo de Biedermeier:
— Ti-aduci aminte, mă băiete, de
domnul Mayer ăla de avea o casă
de copii, unul mai nespălat decît celăl-
alt? Ei! Afli că a murit.

Din noianul de probleme: culesul,
tăiatul cocenilor, introducerea curen-
tului, mobila veche, moartea domnu-
lui Mayer, deodată saltă spre slăvi
porumbelul albastru al unei proaspete
idei. De astă dată de pe buzele tatii:
— Ce-ar fi să ne pozăm?!

DE LA „ȘOSEAUA NORDULUI” LA „PROCESUL ALB”

Lica Gheorghiu și Emil Botta într-o scenă din film.

Scriitorul Eugen Barbu este autorul ecranizării romanului său Șoseaua Nordului. Fiind la primul contact cu cinematografia și munca sa aflându-se încă în curs, cu toate că filmul se turmează, l-am rugat să ne vorbească despre câteva probleme de creație care l-au solicitat, despre modul cum a decurs adaptarea romanului la specificul cinematografic, despre drumul urmat de Dumitran, Măreș, Ina, mai ales că în momentul când a început să lucreze la scenariu avea de gând să refacă prima ediție a cărții, despre ipostazele noi ale eroilor săi.

Prima ecranizare — ne-a răspuns el — e un fel de a vorbi, pentru că în realitate mai am de ani de zile în sertarele redacției de scenarii două încercări aprobate (Nopti și Unsprezece, după care nu s-a realizat nimic). Dar să trecem la ceea ce a însemnat munca la film, intitulat până mai zilele trecute Șoseaua Nordului și azi, cu voia regizorului, Procesul alb. Vreau să spun că acum, la capătul unor dezbateri lungi și creatoare, ades chinuitoare, sint mulțumit de regizorul meu, Iulian Mihu, om foarte talentat și cum cu prea multe idei.

Pornind de la ecranizarea romanului Șoseaua Nordului, am ajuns la cu totul altceva și avem de-a face cu un material în parte inedit. Din volumul

publicat de Espla n-au mai rămas decât numele personajelor. Am renunțat și la titlu pentru că nu mai are nici o contingență cu ceea ce am descoperit pe drum.

Am dorit și eu și regizorul, să facem ceva nou, ceva care să nu crezeze plictisul și, pe alocuri, se pare că am izbutit. Reguliile scenariului sînt cu totul altele decît cele ale romanului, nu spun lucruri noi. Redactorul filmului, Mihai Oprîș, a avut un rol pozitiv în această muncă. Nenorocirea este că n-am timpul și răbdarea lui Francisc Munteanu de a-mi face singur filmele. Ele ar fi poate mai dinamice, ar avea mai mult text. Pe peliculă trebuie să se întîmple mereu ceva, și în romanul meu se întîmplau destule, dar era necesară o suită dramatică, o gradare, și aici, meritele lui Iulian Mihu nu sînt neînsemnate. Am avut diferențe în ce privește logica. Unui regizor, ordinea scenelor i se pare adesea un lucru neînsemnat. Nu lipsește mult să asistăm la învierea unor personaje după ce au murit și asta un om care semnează scenariul nu poate îngădui. Îndrăgostit de imagine, de vechi dorințe secrete, neîmplinite de multă vreme (Studioul l-a ținut deoparte timp îndelungat și încă pe nedrept, pentru că e cineva), Iulian Mihu a vrut să do-

vedească totul în acest film. Dar orice dorință mare și bine intenționată trebuie supravegheată pentru că arta este știința de a elimina amănuntul nefolositor. Nu spun că l-am dat un scenariu lipsit de firuri, dimpotrivă. Au fost perioade cînd ne-am certat ca la ușa cortului, cînd ne-am jurat că ne vom despărți, dar asta explică, cred eu, succesul filmului, dacă-l va avea. A fost o ceartă creatoare a unor oameni cu puncte de vedere apărute cu sălbăticie. A învins ce-a fost mai bun și nu pot afirma că eu am avut totdeauna dreptate. Unora le-a părut curios că prețum cu totul altceva în cinematografie, dar putem să fim de acord în ce privește munca comună. Mie mi se pare că respectul pentru opinia celuilalt, chiar atunci cînd este în contradicție cu ceea ce iubim, este obligatoriu.

dar să ne întoarcem la filmul propriu-zis, și în felul ăsta vă răspund la toate întrebările. În roman, personajele aveau o liniaritate în stare să mă nerveze chiar acum, după atîția ani, de la scrierea lui. Explicația: subiectul dificil, și o informare incompletă. Am căutat să scap de formule și am creat situații noi. Asta a dus la restructurarea osaturii generale, deci la un nou subiect în cele din urmă. Eroii vechiului roman s-au trezit, ca și oină, că

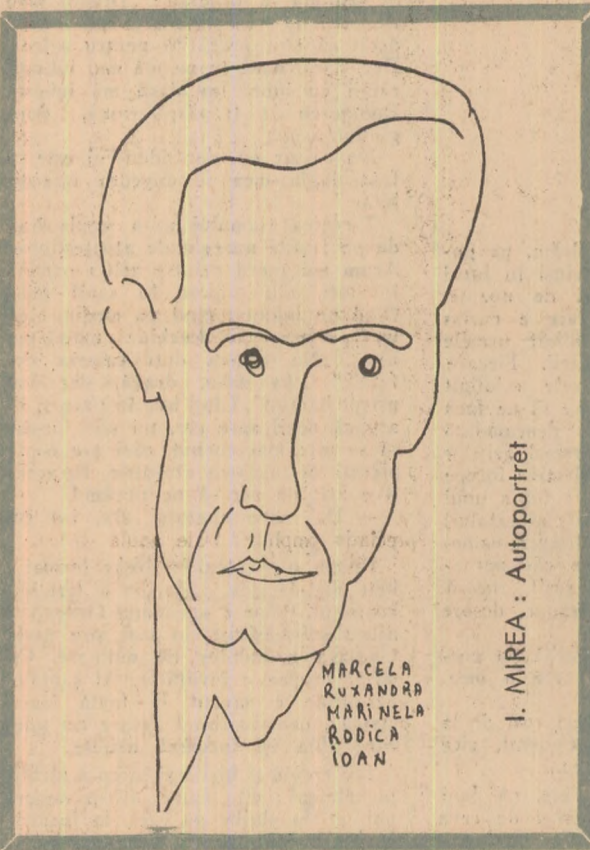
trebuie să-și schimbe uneori existența, deși faptele lor rămăneau, în esență, cam aceleași. Am rămas la conflictul pasiv amoros dintre Dumitran și Măreș în ce privește pe Ina. Baza sentimentală a filmului, cîntind aceste inedit în munca de partid ilegală a protagoniștilor.

Iulian Mihu a avut ideea unor tăieturi moderne, pe care nu le pot divulga. Aparent maniera nu e nouă, cinematografia mondială fiind plină de procese, dar montajul scenic este rezultatul cu totul inedit. Nu vă să-l laud prea mult pe regizor, o să vă convingeți singuri că merită multă încredere, cu toate că e un om foarte complicat.

per că va ieși ceva interesant, sper că la insistențele mele de regizorul va imprima și pe mai departe ritmul alert al secvențelor turnate. Sint mulțumit de jocul actorilor Lica Gheorghiu (sensibilă, dovedind, în rolul complex al Inei, resurse dramatice puse prea puțin în valoare pînă acum), G. Diniță (o revelație în Dumitran), Iurie Darie (frământat și sincer în Măreș), Marga Barbu (în rolul colorat al cîntăreței Marta). Desigur că și ceilalți actori au o contribuție însemnată la ceea ce s-a realizat și, cum ghițici, aștept cu nerăbdare premiera.

Andriana FIANU

Mireea

I. MIREEA: Autoportret

mireea ne-a provocat — lucrul ar putea să pară ciudat pentru un prieten al pinzelor lui — o criză a cuvintelor ce nu-și mai găsesec deloc rostul consacrat, aberind de pe orbite și căutînd alte sensuri, rectificate, în rimă cu această tulburătoare operă. S-a produs în noi o comotie, simultană cu aceea a publicului pus în fața unei arte care — cel puțin în clipa de față — iese din categorii, din canonică obișnuită a unei recepții echivalente cu nonsensibilitatea. Prin tonurile lui de o suavitate și de o vigoare rară, Mireea dezvăluie în noi un șoc emotiv care ne aduce în obraji, ca și pinzelor, stropi grei de culoare. Roșim... Roșim deconcertați, roșim de o nelăteasă iritare, roșim din pricina unei răsunări launtrice îngrozitor de incomodă, isprăvind prin a roși de plăcere, și separați totuși de pinze printr-o perdea cosmică, aceea care desparte privirea de cer. Roșim în fața roșului, în fața negrului, în fața albastrului, în fața galbenului nuclear, în fața verdei vegetale și terestre, în fața verdei simfonice, de ocean, în fața culorilor cosmice văzute prin intuiția unui mare pictor, — raportate la culoarea de perimetru a existenței noastre. Roșim, iar acest roșu revulsiv și acut, pe care Mireea îl provoacă în sensibilitate, scontînd consecințele unui vaccin, este o probă a contactului dinamic, nou, tulburător cu arta lui.

Mireea pictează cosmicul, zburînd pe curcubeul de culoare evadat prin el, de pe paleta lui Petrușcu și Luchian. Un asemenea moment de sinteză era firesc și legitim să se producă, după cum o altă sinteză, realizată pe o altă traiectorie, o înfăptuiește Ion Ţuculescu.

Telescopul unui mare talent a izolat, din universul cromatic al celor doi maeștri, Petrușcu și Luchian, cîteva tonuri vitale, cîteva nuclee așa spune — care, supuse unei alte combustii, au dat naștere prin Mireea unui nou univers de culori. Sub aceste auspicii, cele ale strălucitei școli plastice românești, a debutat în timpul războiului, la Roma, un tînar student în medicină, stimulat și de cunoașterea directă a pinzelor lui Van Gogh care au jucat, prin șocul lor solar, rolul unui catalizator. Culoarea nu devine încă subiect, artistul nu e în această epocă preocupat de natura culorii ca realitate cosmică, dar el încearcă încă de atunci să-și înțeleagă resursele și să-și stenografieze astfel, mai liber, lirismul. Obiectul picturii rămîne multă vreme lumea exterioară. Peisajul, portretul, natura statică sînt văzute printr-o fereastră marină sau siderală, prin care totul se purifică, împrumutînd de nu știu unde o irizare de smalt. Obiectele rămîn obiecte, dar ele se rup pe nesimțite din rostul lor, elevîndu-se treptat, stabilind între ele niște tainice raporturi, unificate printr-un sens amplu pe care li-l conferă o dominantă de culoare. Ele devin părți dintr-o lume mai mare, iar asupra acestui sens artistul începe să stăruie cu perseverență.

Expoziția sa din 1956 a însemnat tocmai treapta care ne avertiza cu pregnanță despre saltul de acum, pregătindu-ne să-l înțelegem. Mireea ne-a introdus atunci, prin cele 40 de pinze expuse, în anticamera sistemului său

liric, așezîndu-și privitorii pe rampa și în vehiculul picturii lui de azi. Am reținut atunci un vas cu flori, smuls din funcția lui intim domestic și așezat de-a dreptul pe un fundal cosmic, în care petalele coincideau cu sisteme de stele. Vasul însuși, cu geometria lui, era un receptacul de bleu stelar, iar cele două volume de albastru, cel din vas și cel ambient, comunicau. Mireea stricase o relație consacrată, cea strict vizuală, ca să compună din resturile ei, o metaforă. Sisteme de metafore erau și pinzele înfățișînd trunchiuri de copaci, ca pe niște ipostaze ale bucuriei, singurătății, euforiei, comuniunii cosmice. Zăpada albastră, cerul negru, verde sau oranj, înălțînd vizualul imediat, deajmă mai precis sentimentul, apropiînd culoarea ca limbaj de limbaj liber al poeziei. O panoramă marină, fără valuri, văzută într-o cristalizare de piatră prețioasă, desființînd prin nemăcar ideea de zăbater, pentru ca mișcarea să se compună cosmic, pe un alt plan, în raport cu cerul. Mireea a intuit încă de atunci valoarea de spațiu amplu a pinzei, pe care culoarea nu trebuie s-o restrîngă, ci, dimpotrivă, s-o dilate, printr-o dominanță de ton.

Saltul care a urmat îl contemplăm acum. Cucerind în altitudine, Mireea s-a desprins de peisajul considerat pedestru, rupînd odgoanele care îl legau de obiecte în sensul lor comun și ajungînd sus, într-o zonă personală a meditației, exprimate mai ales prin metafore și simboluri. Ca vehicul concret al comunicării a reținut din întreaga lui experiență numai culoarea.

Cum se comunică gîndul? Expoziția ne îndeamnă la meditație. Mireea pare să ne spună că vechiul dictionar fotografic al picturii naturaliste era un dictionar de muți, silii și se exprime și să se înțeleagă prin arătarea cu mina a obiectelor. În această ipostază, pictorul trebuia să transporte pe pinză un întreg univers, palpabil, brutal senzorial, pe care să-l etaleze dt mai explicit, în speranța că privitorul va reuși să ajungă și la simbolica obiectelor, la sensuri, la idei. O cale indirectă și anevoioasă „nespus de greoale, care poate isprăvi prin a fetișiza obiectul eșuînd pînă la urmă într-o fotografiere anostă. De ce trebuie neapărat să urci pe pinză o locomotivă sau un avion pentru ca sugera ideea de dinamică, de ritm, de înaintare? Experiența artei populare sugerează o altă cale, unanim acceptată de oameni în mîile de ani, iar experiența muzicii o confirmă de asemenea. Altfel spus, vechiul drum părea să refuze picturii realitatea lumii nevizibile, realitatea unor sentimente, gînduri, idei, care nu-și puteau afla un echivalent „plastic” imediat și palpabil, ceea ce constituia o infirmitate a picturii, în raport cu muzica și poezia. Absolutizăm, desigur, pentru a face clară ideea, fără a absolutiza niciun o nume cale, ceea ce ar fi contrar unei reale competiții a talentelor. Mireea încearcă un alt drum, explorat de mulți, iar rezultatele lui se impun ca un cîștig al gîndirii.

Este tocmai bariera pe care, cu îndrăzneală, vrea s-o înfrunte expoziția de azi a lui Ion Mireea, artist care aduce în pinzele lui frisonul autentic al cugetării, simțirii și cîntărilor. Pinzele se ordonează pe cîteva cicluri, care se potențează și se susțin reciproc, un ciclu al lumii

sunetelor (Clopot, Ascult violete, Vox maris, Cîntecul pupezei, Cîntecul privighetorii, Flori de ojei, Violoncel albastru) și un ciclu al zborului, figurat prin sușul și căderea păsărilor. Discontinuu este prezent în expoziție și un ciclu al florilor (Flori de dor, Sărutul florilor, Flori de mai), în interferență cu primele două.

Mireea figurează, prin această cicluri, puritatea — temă predilectă, în creația lui — bucuria senzorială a cunoașterii lumii, bucuria superioară a contemplării marilor taine și mișcări ale materiei.

Artistul se apropie ca sentiment și ca limbaj într-un anume fel, de limbajul artei populare, unde exuberanța în fața vieții nu este tratată narativ, unde epica este alungată, pentru a ceda locul unei exprimări concentrate, mai apropiate de meditația și poezia. Pornind de pe acest sol, artistului i se deschid orizonturi inedite, iar Mireea lese în întîmpinarea acestor zări, muzică de clopot este apiturală, dar ea are o pregnanță răsunătoare a fundului oceanic, figurată prin mișcarea de clopote mute a meduzelor, iar sugestia clopotelor verzi este pregnantă muzical pentru noi.

La fel de pregnantă ca și în imaginea Clopotului lui Mireea sau ca în acela din Flori de ojei, prin care artistul ne face să cunoaștem, ca și în alte pinze, o nouă calitate a materiei. Florile capătă la el o carnalitate explozivă, materia moartă — ojei, silixul, etc. — o suavitate și o frăgezime de floare, sunetul o materialitate palpabilă, de fință. Mireea ne invită astfel să medităm asupra naturii înfinit de complexe, ascunde, tulburătoare a formelor vieții, înclucîndu-ne bucuria de a o cunoaște nu numai prin atingere, ci și prin meditație. Impulsul acesta spre elevație îl figurează, în mod dramatic, păsările lui. Mitul zborului, împrăștiat în mai multe acte, domină expoziția, constituind totodată și capitolul major, ca idee și ca tratat plastic, din studiul actual al creației lui Mireea. Artistul și-a desfășurat aici întreaga bogăție de resurse, concentrînd în aceste pinze mesajul generos, înecandescent, nobil al gîndirii lui.

E păcat însă că aceste păsări ating, în elanul lor, plafonul unei săli meșchine sau cad, cu aripile frînate, de podul E. O pictură care cere vaste spații murale, ferestre uriașe, de cristal cu rame în ojei și crom, spații în care iradiațiile culorii să poată concura lumina, supunînd-o.

Mireea și-a gîndit pictura ca pe o expresie a sensibilității și a gîndirii omului contemporan, destînată cadrului modern pe care acest om și-l creează. Ea ar putea întregi, prin valoarea ei decorativă, echilibrul edificiilor noastre moderne, deschizînd mari ferestre spre bucurie, ougutare și senin. Ea este un elogiu adus vieții, naturii, în toate formele ei. Un elogiu pe care Mireea l-a adus așteiși lumii, și ca poet, într-o scurtă Urare :

„Păsări, priviți
Pietre — am scris
Epitafiu din vis:
— Mulți ani să trăiți!”

Paul ANGHEL

Iar om fost tari

După prima etapă a returului, speranța noastră, a celor vreo cîteva sute de mii de creduli incorigibili, umbliă îmbrăcată-n zdrențe, la fel cum am umbliă adevărul (de foarte multă vreme) prin birourile federației de fotbal — vezi, în această privință, vechia și mereu actuala problemă a juniorilor care, strînși prin cantonamente, se perpelesc de dorul copiilor rămași acasă.

Publicul, după cum a reieșit din transmisia radio-fonică, excelent organizată (minus beția de metafore șchioape a unuia dintre crainicii cu stagiu), a umplut pînă la refuz toate stadioanele, nădărdindu că marea lui dragoste pentru fotbal va fi răsplătită. Și din nou a fost mințit, din nou i s-a aruncat sare-n ochi. Nu-mi place să cobesc, dar imi vine să cred că-n săptămîinile viitoare vom vedea prin tribune cam tot atîția spectatori cîți a avut naționala noastră în Grecia; cineva foarte bine informat (cu siguranță că federația va iniția o anchetă în rîndul celor care-au făcut depasarea, ca să-l afle pe cel ce mi-a vîndut și poveștea asta) imi spune că la Atena au fost prezenți în tribune vreo două sute de ageamii. Dacă lucrurile vor merge tot ca pînă acum, într-un an-doi se vor dumiri și indonezienii cam cîte parale facem, și tare-s curios să știu eu în ce parte a lumii vom încerca atunci uluitoarele noastre turnee triumfale.

În cuplajul de la București, Progresul le-a făcut vînt bîmărenilor pe ultimul loc. Mare bucurie în jurul fostei clădiri a bursii, bancherii își freacă palmele, se feliță și se sîrîță. Încă vreo 13 puncte și vor fi salvați. De altfel, singura chestiune pasionantă a rămas acum această goană a Progresului spre zona mai puțin contaminată de friguri, zona medicităților absolute.

În meciul vedetă (n-am ce să fac, vedetă se spune, cedată spun și eu), Steaua a învins știința Craiova mult mai greu decît se așteptau învinștii oltenii (măică, ce galerie au prezentat ei de pe Ji! E lîmpede, au mai trecut prin București, au tradiție). Lumea a urmărit, înfrigurată la culme, duelul direct dintre internaționalii Constantin și Șfirlogea. Colegi de linie, în echipa reprezentativă, cei doi nu s-au cruțat unul pe altul, impunîndu-se cu brio hazului public. De data aceasta (se mai întîmplă) mai bun a fost anticantul militar, care ne-a demonstrat, în chip magis-

tral, că se poate rata și de la 2 m, nu numai de la 11 m, așa cum a făcut-o la Tokio. Multă vreme o să se păstreze vie în mine această lecție servită de inegalabilul profesor în ideile lui martie.

Cu excepția jocului de la Arad, unde textiliștii i-au hărțuit cum au vrut ei pe elevii lui Ploieșteanu (pregătiți de antrenorul Proca), returul a debutat nici prea-prea, nici foarte-foarte, așa cum ne stă nouă bine și ne cunoaște Europa.

Fănuș NEAGU

P.S. — Primesc din partea jucătorului Aurel Cuperman (C.S.M.S. Iași) o scrisoare în care-mi spune că trăiește zile de cumpănă.

Ce s-a întîmplat? Cuperman a fost selecționat în lotul de juniori și nu s-a prezentat la antrenamentele comune. E student, anul I la I.S.E., a absoluit semestrul I cu media 5,50 și decanatul —, conform ordinului 91 din 13.II.1963 al Ministerului Învățămîntului (citez din acest ordin: „Se poate aproba

scoaterea din activitatea profesională și mîntoarea absențelor elevilor și studenților sportivi fruntași, numai dacă au situație bună la învățătură, elevii cel puțin media 6 pe anul sau trimestrul încheiat, iar studenții cel puțin media 6,50 pe anul sau semestrul încheiat”) — nu i-a aprobat depasarea la București. Și foarte bine a făcut. Federația s-a mințit cumplit și un potop de amenințări s-a abătut peste capul lui Cuperman.

Bazil Marian, antrenor federal cu problemele fotbalului de tineret și juniori: „Nu te prezinți? Afliă, dragule, că te scot din sport pe toată viața!” (Și e capabil s-o facă, n-a fost el cît pe-acî să-i scoată și pe englezii P! Un pic a lipsit să-i spulbere.)

Sau: „Nu vii? Bine. Un an de zile n-o să mai joci fotbal” (una din multele telegrame și răsteli telefonice adresate lui Cuperman de anonimii din federație).

Eu, tovarășe Cuperman, ce-aș putea să-ți spun? Știu că federația de fotbal nu umbliă cu jumătăți de măsură. Caută și-i intră în grații. Și-o să vezi că-n două luni poți s-ajungi portarul național, indiferent că dumneata joci pe post de atacant central. Încearcă, zău, merită să verificăm și chestia asta.

F. N.

Nud

ION JALEA

SCOARȚE

Arta populară românească interesează din acoară de lemn cusută în sfori întot mult atît publicului nostru cît și străinătatea cu un entuziasm sporit de valorile pe care ea le cuprinde sub diverse forme de exprimare.

Ca sursă de informare și de educare a gustului pentru frumos, ca izvor de inspirație în diferite valori culturale și mai ales ca punct de plecare spre un stil modern românesc în decorarea interioară, fiecare manifestare publică de artă populară este binevenită și așteptată cu interes de public și salutată cu bucurie de oamenii de artă și cultură.

În sălile Muzeului de Artă populară a R.P.R. și-a deschis porțile de curînd o nouă expoziție intitulată Arta populară în interiorul locuinței (Iărnești), cuprinzînd o celor mai caracteristice obiecte aparținînd Muntenilor, Moldovilor, Transilvănenilor, Olteniei și Banatului.

Expoziția interesează mai întîi prin obiectele prezentate și ceea mai puțin prin modul et de organizare, lipsindu-i căldura și atmosfera care caracterizează spațiile intime ale caselor iărnești.

Vizitatorul român și inițiat de la natură, turistul de peste hotare știe evident mai puțin, dar ambii simt un gol și o lipsă de înțimitate în expoziție pe care i-l stabilește chiar primul moment de contact — un vestibul și un hol rece, spații care ar putea armoniza și pregăti publicul micar prin cîteva panouri fotografice legate de subiectul expoziției, dacă nu și un joc sprinten de exponate diverse...

Dar trecerea succesivă prin sălile cu scoarțe și covoare, cu oprirea pe bîlde și căuce, pe tocoanele de sticlă, cerpi, velințe și feturite cusături, trezește emoții și amintiri latente ale fîcărui dintre noi în singele cărora tresare floarea, creaștura, împletitura țelor, zămburile și vopselele măicuții noastre cu briul de lîm și a tălînelul din prispă casei obosite de vîec... Citeva piese de o rară frumusețe neocunoscute imaginii suflătoare a colturilor de interior iărneștii: năframele succedene care nu-și altceva decît batistele de gîner care trec după noaptea nunții pe toată viața în decorul pereților, ștergarele maramureșene sau bîndărene, scoarțele în culori vegetale în compoziția cărora apar întrepătrunderi de flori, păsări sau oameni, lăzile de zestre mai mari sau mai mici, cu scoarțele crescut din cușit, îngrite de fumul vetrelor de demult, strălucimile sau ucelele și ulcioarele de lut ars...

Un obiect disprețuit și sărăciț, vasul de lemn pentru păstrat sare. Sărăcița oltenescă expusă, e ca o tolbă făcută

din acoară de lemn cusută în sfori întot mult atît publicului nostru cît și străinătatea cu un entuziasm sporit de valorile pe care ea le cuprinde sub diverse forme de exprimare. Ca sursă de informare și de educare a gustului pentru frumos, ca izvor de inspirație în diferite valori culturale și mai ales ca punct de plecare spre un stil modern românesc în decorarea interioară, fiecare manifestare publică de artă populară este binevenită și așteptată cu interes de public și salutată cu bucurie de oamenii de artă și cultură.

În sălile Muzeului de Artă populară a R.P.R. și-a deschis porțile de curînd o nouă expoziție intitulată Arta populară în interiorul locuinței (Iărnești), cuprinzînd o celor mai caracteristice obiecte aparținînd Muntenilor, Moldovilor, Transilvănenilor, Olteniei și Banatului.

Expoziția interesează mai întîi prin obiectele prezentate și ceea mai puțin prin modul et de organizare, lipsindu-i căldura și atmosfera care caracterizează spațiile intime ale caselor iărnești.

Vizitatorul român și inițiat de la natură, turistul de peste hotare știe evident mai puțin, dar ambii simt un gol și o lipsă de înțimitate în expoziție pe care i-l stabilește chiar primul moment de contact — un vestibul și un hol rece, spații care ar putea armoniza și pregăti publicul micar prin cîteva panouri fotografice legate de subiectul expoziției, dacă nu și un joc sprinten de exponate diverse...

Dar trecerea succesivă prin sălile cu scoarțe și covoare, cu oprirea pe bîlde și căuce, pe tocoanele de sticlă, cerpi, velințe și feturite cusături, trezește emoții și amintiri latente ale fîcărui dintre noi în singele cărora tresare floarea, creaștura, împletitura țelor, zămburile și vopselele măicuții noastre cu briul de lîm și a tălînelul din prispă casei obosite de vîec... Citeva piese de o rară frumusețe neocunoscute imaginii suflătoare a colturilor de interior iărneștii: năframele succedene care nu-și altceva decît batistele de gîner care trec după noaptea nunții pe toată viața în decorul pereților, ștergarele maramureșene sau bîndărene, scoarțele în culori vegetale în compoziția cărora apar întrepătrunderi de flori, păsări sau oameni, lăzile de zestre mai mari sau mai mici, cu scoarțele crescut din cușit, îngrite de fumul vetrelor de demult, strălucimile sau ucelele și ulcioarele de lut ars...

Un obiect disprețuit și sărăciț, vasul de lemn pentru păstrat sare. Sărăcița oltenescă expusă, e ca o tolbă făcută

Baruju T. ARGHEZI

SÎNGELE NU SE PRESCRIE!

Nisavaia cugete pioase flutură tot
tai insistent, în diferite puncte ale
vului, ideea unui moratoriu pentru
vinovații de crime împotriva umă-
nății — în legătură cu apropiata
livrare a douăzeci de ani de la
jupitarea Germaniei hitleriste. După
lăsa vreme, par să spună propozi-
țiilor elementare, memoria obțesească
tepe să sovie, fumul instalațiilor
e ars oameni poate fi confundat, a
shours, cu emanația harnicilor cup-
toare industriale, petele de sînge —
cu cele mai banale amprente de ru-
gînă.

Isptitoare perspectivă! Ce-a fost,
a fost — parcă nici n-ar fi fost —
hai să uităm, să ierțăm, să ne strîm-
găm frățește în brațe! Cine-ar ezita
să-și lăpăscă obrazul — de pildă —
de acela al lui Martin Borman, care,
precum se-aude, își frățește fiziono-
mia modificată (exterior) prin peisa-
jul exuberant al Americii australe, ca
și neuitatului Herr Doktor Megele, cu
mura lui de babin așenic, — ca
și alții alți confrăți de genocid! În
fond, dacă ar fi să dăm crezare ce-

lor cei-revendică pe marii maeștri
de la Anschwitz, Buchenwald, Mai-
danek, Treblinka — drept membri ai
speciei hominid, deosebirile esențiale
între noi și aceștia n-au șters, după
două decenii. Doar părul, cit or mai
avea, păstrează parca un iz de afu-
mătură, ca la fidelii taverneilor noc-
turne, și porți exalți, în poftă len-
jerici imaculate, aburi acizi cu damp
de plasmă și sudori străine... Doar
sommel, cînd se-nțiplă să-i fure, le
e brăzdat de duhuri fără nume, infini-
tă cascadă de așchii și cioturi și
fișii în convulsie...

N-are a face, trebuie să fim ierță-
tori — spun apostolii amenției — să
nu mai deplîngem nici capodoperele
care n-au apucat să se-nchege, nici
genialele ecuații neformulate, nici
îmbrățișările virtuale, ale a căror
vraji s-ar fi putut ivi un astru in-
edit, nici miliardele de valențe umane
dizolvate în valburi de var sau de
fuminie.

Să uităm, așadar, absolvindu-i pe
assasini („niște biete unelte, silite să
execute” — susțin prea milostivii apă-

raitori, ceea ce implică, după cum
lesne se înțelege, ideea remarcabilă
că, în locul lor, tot omul ar fi pro-
cedat aioida) — cu atât mai mult
cu cit cele de mai sus pot trece, în
ochii unora, drept simple abstracțiuni.
Există însă undeva, în Europa, niște
ghetoe copilărești, abandonate în an-
ticamera neantului, există niște clăi
de suvițe și bucle, cîdate ierburii
multicolore, cosite metodic, cu foar-
feca, în prezua combustiei, — există,
de asemenea, faimoasele abajururi din
piele străvezie, cu un filigram interior
extrem de fin și de complicat... Dacă
n-ar fi decît ropotul tălpilor mici,
care n-au apucat să uzeze ghetuțele
cu pricina, dar al căror ecou stăruie
obsedant în auzul contemporanilor;
dacă n-ar fi decît lungile fire brune,
roșcate, bălăie, castanii, — tone de
bile și de coștice destinate prelucrării
industriale; dacă n-ar fi decît acele
învelșuri de lână, identice, la o
cercețare atentă, cu epiderma fică-
ruia dintre noi — și încă ar trebui
să tresărim de minie la gîndul că
vreunul din semenii noștri înclină

spre uitare și indulgență. Marele flu-
viu al timpului nu poate șterge tot,
conștiința activă nu cedează ten-
tativelor de confuzie înfrî șinge și
apă de roze. Singele nu se poate
prescrie, cum s-ar ierta un debit ban-
car, indiferent de amploare! amci-
globulele — roșii sau albe — nu sînt
niște zerouri adăugate în dreapta
unei unități oarecare. Risufletul,
surșul, zbaterea pleoapelor, strălucirea
pupilei nu se pot contabiliza în par-
tidă dublă, fiind unice și irepetabile,
în ciuda oricăror miracole cibernetice.

Cei ce-au înjosit demnitatea umană,
mișină cu dire enorme față vescu-
lui nostru, proiectanți și realizatori
celeia mai monstruoase crime din istoria
pămîntului, nu vor găsi iertare
nici în mormînt.

Cît despre cîudații apărători ai
unei asemenea „cauze”, ar trebui să
înțeleagă că pleoaria lor strășnește
umire și indignare. Și, evident, o de-
osebită atenție.

Dan DEȘLIU

„NOVI MIR” LA 40 DE ANI

Ultimul număr, 481, al cunoscutei
reviste sovietice aparute pentru in-
tina oară în ianuarie 1925, are ace-
leași coperti, albastru și de tot-
de-auna, același format, același
titlu de pagină, același rubrică etc.
Totuși sîrbătorea, aerul festic te
intîmpină de la primele cuvinte, pe
coperta albă interioară, sub subtitlu:
„revistă literară-artistică și social-politi-
că”. Cître „Anul apariției” a sportit
cu o unitate: XLII. Evenimentul
important, e intîmpinat cu sobrietate
în haine de lucru.

Sumarul prezintă o mare bogăție
de colaborări prestigioase: A. Tvardov-
ski, K. Fedin, Olga Berggol, Anna Ah-
matova, V. Nekrasov, E. Etkovskaia,
I. Ehrenburg, ca și A. Kulikov, E. Do-
rova, K. Kuliev, o povestire de H. Bôll
în traducere, un articol de A. Deme-
ntiev și M. Dikujina despre cei 40 de
ani ai lui „Novii Mir”, revista cărți-
lor, noutăți literare. Redactorul-șef al
revistei, Aleksandr Tvardovskii, intră
într-un articol amplu, intitulat „Cu prilejul
jubileului”, se ocupă de ceea ce „Novii
Mir” a reușit sau, uneori, a reușit mai

puțin să realizeze în cei patruzeci de ani
de existență ai săi. El amintește că
„primii redactori ai revistei au fost
A. V. Lunacearski, I. I. Skoflov-Stepa-
nov, V. P. Polonski și că „M. I. Ka-
linin a acordat totdeauna multă aten-
ție muncii duse de redacția revistei”.
Despre susținuta activitate a lui Lu-
nacearski în acea perioadă la „Novii
Mir” se dau de asemenea date impor-
tante în articolul semnat de A. Deme-
ntiev și N. Dikujina, care face istoric
revistei. Foarte interesante sînt
descrieri observațiile critice ale lui A.
Tvardovskii în legătură cu unele slăbi-
cimi din trecut ale publicației.

La rubrica „Din moștenirea literară”,
întîmăm recenzii și proză de Boris Pas-
ternak. Un ciclu de poezii noi ale An-
rei Almatova e însoțit de mențiunea
că, în decembrie 1964, în Sicilia, au-
toarea i s-a înmînat premiul literar
„Etna-Taormina”. Deși spațiul prezen-
terilor consemnări nu ne permite cerceta-
rea mai îndeaproape a numeroaselor
contribuții de remarcabilă valoare ar-
tistică pe care le aduce cu acest număr
„Novii Mir”, spicăm totuși cite ceva

din cele ce povestește I.ia Ehrenburg
despre România, în Cartea a VI-a a
memoriilor sale, cât or. În 1965 al lui
„Novii Mir” începe publicarea acestei
Cărți a șasea: „Cel mai mare poet al
României — spune Ehrenburg — era
și pe atunci (în 1945) Tudor Arghezi.
L-am cunoscut versurile prin interme-
diul unei traduceri franceze mediocre
și totuși mi-am dat seama imediat că
mă aflam în fața unei poezii autentice.
L-am cunoscut cu prilejul conferin-
ței pe care am ținut-o (la București
— n. red.) apoi ne-am mai întîlnit
și am stat de vorbă. Avea pe atunci
peste 60 de ani. Marea sa complexitate
spirituală nu-l împiedica în relațiile
sociale obșnuite să-și păstreze cor-
dialitatea, naturalitatea. În timpul fascis-
mului, a cunoscut închisoarea, lagărul
de concentrare”.

Despre Mihail Sadoveanu: „După
ce l-am cunoscut, am făcut împreună
cu el o călătorie în Bulgaria, am stat
amîndei de vorbă pe îndelete și mi-a
devenit drag. Avea un cap mare ca de
leu bătrîn și o inimă foarte bună (...)
Era cu 10 ani mai mare decît mine

(...) în sufletul său se realiza acea rare-
ori înțîmțată îmbinare dintre adevăratul
spirit popular și o înaltă măiestrie
literară, cunoscută de toți, probabil că
asta l-a fost de folos în perioada grea
de la sfîrșitul lui 1940; cei ce nu se
prea priceau în artă și nici n-o iubesc,
se sfiau în fața lui Sadoveanu, deși el
era atât de blăfin, — își amintea deo-
dată că el e un clasic. Sadoveanu însă,
nu era un general de operetă, ci un
artist, el iubea în artă și ceea ce, s-ar
părea, se potrivea mai puțin tempe-
ramentalului său artistic”.

„Novii Mir” este unul dintre cele
mai importante lăsură literare sovie-
te. În paginile sale, am găsit adesea
lucrări de deosebită valoare, cu un
larg ecou. Număr de număr, în de-
curșul anilor, „Novii Mir” și-a câștigat
stima unor cercuți tot mai largi de ci-
titori nu numai în Uniunea Sovietică.
La aniversarea a 40 de ani de neîntru-
pt și rodnică muncă îi adresăm col-
lectivului acestei mari reviste, cordiale
felicitări și urări de noi succese.

AI. LAMBU

CĂRȚI ȘI IDEI

SIMONE DE BEAUVOIR

Într-una dintre însemnările pe 1887
din Jurnalul lui Edmond de Goncourt,
scriitorul remarcă orgoliul, dar și o oare-
care iritație, că s-ar afla primelor volume
ale acestui jurnal a declanșat o modă
literară, că mulți dintre literații con-
temporani au început să-și noteze im-
presiiile. Și în această privință, vanita-
tea, care a crescut odată cu numărul
și nu numai în cel francez — Jurnalul
lui Renard, probabil și cel al lui Gide
— pot fi puse în legătură cu cele 9
volume pe care le-a publicat Edmond
de Goncourt. Ca fenomen mai general,
Jurnalul literar este delicat, relativ, re-
cent.

Memoriile sînt mult mai vechi.
Diversitatea e în cazul lor chiar
mai mare decît în genurile literare
consecrate, pentru că făcînd uneori
nemenționate, literatura, negîndindu-se
neapărat la cititorii mulți autori și
amintiri sau memorii nu s-au mai supus
regulilor pe care le-ar fi respectat,
poate, dacă ar fi scrisă tragedii sau drame
de demnitate subliniată este că în do-
meniul acesta în care istoria se interesează
cu literatura, autenticele și realele
intenționate sau nu. În acest
sens a ales Goethe titlul de „Poezie și
adevăr” pentru memoriile sale oame-
ni de toate profesiiile devin creatori de
valorii literare. După cum e și firesc,
scriitorii detin locul covîșitor. Dar
sub forma fragmentară a amintirilor
ori sub cea mai sistematică a memori-
ilor narate cronologic, pătrund în sfera
literară cu jenă genină sau mîmă
muzicienilor și pictorilor, exploratori și sa-
vantii. Interesul celor mai multe me-
moriile e exclusiv documentar, dar ade-
seori autenticitatea și acțiunea în care
e sondată experiența unui om neobș-
nuit, face ca scrierea sa să fie revendi-
cată de literatura. Autobiografia
sculpturală Ceilini însemnările scrie
cîntă și fără intenții literare ale lui
Samuel Pepys, înalt funcționar în ma-
rina Restauratei engleze, au stîmbat
numeroase comentarii. Literatura nu
poate ignora memoriile lui Berlioz sau
Wagner. Se va spune că acești doi mu-
zicieni au fost și scriitori, că Wagner
și-a scris poezie-librete și că Wagner
a tratat căile o sinteză între literatură
și muzică de asemenea că Berlioz a
practicat cu vervă publicistica muzi-
cală. Dar Jurnalul lui Stanley — publi-
cat sub titlul impropriu de „autobiog-
rafie” — și mai ales relațiile și să-
vînturile a experiențelor unui om
singur care a trăit între lumi în presi-
mă Potului Sîud — Byrd — nu trag mai
greu în cumpănă decît numeroase
scrieri onorabile de ficțiune? Observa-
țiile pe deplin variabile pentru cele
cîteva zeci de pagini de însemnări ale
medicului Ch. Ullier. Act eticul, anali-
tic și esteticul nu-și pierd caracte-
rele specifice, dar sînt mai strîns uni-
ficate decît orînd. Grația dintre
document și literatură e mobilă. În pie-
care un alturi de roman și în fleac
ce răsunet — dintre care unele și
vor pierde repede strălucirea, altele
vor fi omologate de trecerea dece-
nțiilor — și mai ales relațiile te-
letări memorialistice, generate de pro-
fesii și de preocupări tot alt de diverse.

trîndu-se în domeniul teoreticului esei-
tic „Pyrrhus și Cîneas”, „Pour une
morale de l'ambiguïté” (Pentru o morală
— e relatarea bolii mamei ei, moartea
anul trecut de cancer — a fost apor-
tă cu severitate.

Simone de Beauvoir nu ascunde, ci
afirmă influența pe care Sartre a exer-
citat-o asupra ei. Cînd a început a se
scrie mai frecvent și proză de realism
în primul an de după încheierea răz-
boiului trecut — primele nume care se
rosteau erau cele ale lui Sartre, Simone
de Beauvoir, apoi al lui Camus. For-
mula aceasta în circulație este, ca
foarte adeseori, aproximativă. Practica
și modul de gîndire l-a despărțit curînd
pe Sartre și pe Simone de Beauvoir
de Camus. Evident e și evoluția dife-
rențiată a lui Simone de Beauvoir
de la o polemică stăruitoare cu marxismul.
Sartre și Simone de Beauvoir au evolu-
tat în sens contrar. Cîndirea lor a cu-
noscut o deplasare de accent. Păs-
trînd punctele de pornire — neliniștea
existențială și sentimentul neantului
care asediază punctul izolat de lumină,
al propriei existențe, accentul pus pe
existență în raportul acestuia cu econ-
omia — Sartre și Simone de Beauvoir
au stăruit asupra ideii de răspundere
a individului în raport cu unitatea
existenței, de răspundere tradusă în
acțiunea social utilă. Interpretarea filo-
zofico-socială a stăruie mult irationali-
tatea punctelor de pornire și l-a apro-
piat de marxism — lucru pe care Sar-
tre l-a declarat răspăcit. Măsura în
care integrarea ideologică e posibilă pe
perimetrul inițial constituit, desigur, o
problemă. Dar dezbaterile oamenilor de
cultură progresisti au găsit în ultimul
deceniu în Sartre un interlocutor nu
numai excepțional de interesant, ci
cu teorii mereu mai apropiate. Iar ac-
țiunile progresiste din acest an — cum
e fost aceea dusă în condiții deosebit
de aspre din timpul războiului algerian
— au cunoscut mereu în primele rînduri
de intelectuali pe Sartre și pe Simone
de Beauvoir. E de remarcat unitatea
exemplară pe care cei doi scriitori au
stabilit-o între scris și toate faptele
vîșt, fie că e vorba de stilul cotidian
de existență, caracterizat printr-o foar-
te străgătoare simplitate, o lipsă totală
de morgă și de poză, fie că e vorba
de răspunsul dat împrejurărilor grave.
Memoriile lui Simone de Beauvoir n-ar
putea fi pe deplin înțelese dacă am
ignora unitatea dintre gîndire și viață
a scriitoarei.

Cărțile acestea au reușit să nu fie
tributare artistice gînditorului care a
influențat-o filozofic pe scriitor. Co-
munitatea de viziune e incontestabilă
dar se delimitază de la început o pro-
blematică proprie, dominant etică și o
tonalitate ușor de recunoscut. O excep-
ție o formează „Tous les hommes sont
mortels”, în care o problemă filozofică
împrumutată filozoficului francezului
Fantasitului acesta creat de o scriitoare
analitică, lucidă și destul de puțin im-
aginativă, e inconsistent.

Celelalte romane, însă, izbutesc să
comune sensuri etice și filozofice fără
să sacrifice viața și coerența plasmurii
literare. În „Panorama literaturii fran-
ceze contemporane” Gaetan Picon l-a
reproșat romanierilor caracterul „de-
monstrativ al prozei sale. Povestirile
sînt prea adeseori ficțiuni înșărcinate
să ilustreze și să demonstreze o propo-
ziție teoretică”. Observația e numai
parțial justificată. Tezismul se face
simțit în „Toti oameni sînt muritori”
și chiar în „Stigele celorlalți”. Ultima

ATLAS LIRIC POEZIA NEGRILOR AMERICANI

Sub acest titlu a apărut, nu de mult, la New York, o antologie
îngrîjită de Arna Bontemps, el însuși un cunoscut poet și cărturar
negru din Statele Unite. Față de antologia mai veche și mai amplă,
publicată în 1949 în colaborare cu flustrul său compatriot Langston
Hughes, prezenta culegere are un caracter mai restrîns, înglobînd
exclusiv poezii ale negrilor din S.U.A. În schimb, selecția făcută
este mai variată sub aspect tematic, și merge pînă la poezii din
generația tînă, care abia au început să se afirme. În total, 55 de
poezi sînt prezente, cu 171 poezii, între copertile acestei antologii,
care se deschide cu o succintă dar densă introducere a lui Arna
Bontemps. Autorul evocă înecuturabilele momente ale poeziei negrilor
americani, bunăoară versurile compuse în 1746 de Lucy Terry, o
sclavă semi-analfabedă, sau cele răsplatite pe la 1773 de Phillis
Wheatley, o altă sclavă, adusă la Boston tocmai din Senegal. De la
acești pionieri al cîntecului negru a trecut mai bine de un veac
pînă să apară un poet original ca Paul Laurence Dunbar, deschi-
rător de drumuri noi în lirica crosplată dar din ce în ce mai vigo-
roasă „populată de culorare” din Statele Unite. „Renașterea din
Harlem”, petrecută în deceniul al treilea al veacului nostru, a
marcat o etapă nouă, superioară, ilustrată de poezii ca Langston
Hughes, Claude McKay sau Countee Cullen — pentru a-i cita doar
pe cei mai reprezentativi dintre scriitorii negri care, alături de nu-
meroși muzicieni și interpreți de jazz, au făcut să se vorbească
— cu respect și admirație — despre o „cultură neagră” autentică,
ignorată și disprețuită pînă atunci.

PAUL LAURENCE DUNBAR
(1872-1906)

Purtăm o mască

Purtăm o mască zîmbărează,
Ce ne ascunde trista față —
Alina vicleșug mai știm:
Cu pieptul singerind, zîmbim,
Făcînd o mulță sugubecă.

De ce-ar sta lumea să asculte
La păsările noastre multe?
Mai bine, cînd purtăm o mască
Să ne privească!

Zîmbim noi, dar — o, Doamne! — Jalea
Spre tine își croiește calea,
Cîntăm, dar lutul rîu ne doare,
Și lung e drumul sub picioare.
Dar lumea să se veselească —
Purtăm o mască!

ANGELINA W. GRIMKE
(1880-1958)

Degetul negru

Am văzut adineori un lucru frumos,
Liniștit și zvelț,
Pe fondul unui cer de aur, de aur,
Un chiparos drept,
Șimțitor,
Superb,
Ca un deget negru
Îndreptat spre cer.
Degetul frumos, de ce ești tu negru?
Și de ce arăți spre cer?

RICHARD WRIGHT
(1908-1960)

Hai Kai-uri

Sînt nimeni
— un soare roșu, de amurg de toamnă
mi-a șters pînă și numele.

Hai, melcule, te hotărăște-odată!
Pe jumătate stai în casa ta,
pe jumătate-afară...

Rizînd, un băiețas așteaptă
cu minile înțînse sub ninsoare,
pînă-i albeș de tot.

Mergi drept pe stradă
și ia-o-apoi la dreapta și după blocu-acele
ai să găsești un pieric înflorit.

Cu frămîntînde nări,
un cline cîtește-o telegramă
Înscrisă pe-un trunchi ud.

Întrize primăvara în mireasma
unei bușten ililav
ce putrezește-n soare.

O, ploaie aprigă de primăvară,
ce ai oraș al părăsit,
și încolo te duci?

Afîr de repede-a zburat această cioră,
cî și-a uitat sîngerul croncînt
pe-un cîmp.

LANGSTON HUGHES
(1902)

Visez o lume

Visez o lume-n care
Nu va fi nimenea disprețuit
Și-n care-nrăg pămîntul
Va fi de dragoste și pace-mpodobit.
Visez o lume-n care
Toți vor păși pe-al libertății drum,
Și-n care lăcomia
Nu va mai stînge sufletele, prefăcîndu-le
în scrum.

Visez o lume-n care
Toți oamenii — albi, negri, orișicum ar fi —
Din marea dărnice a pămîntului
Se vor putea împărții.
Visez o lume-n care
Al bucuriei diamant științietor
Va-mpodobii întreaga omenire.
Visez o lume-a noastră-a tuturor!

WARING CUNNEY (1906)

Oglinda oarbă

Eo nici nu știe
cî-i frumoasă
și și închipuie că negru-i trup
nu are pic de farmec.

Dac-ar putea să îdîntuie
sub palmieri
pe de-a-ntrégul goală,
și dacă și-ar vedea în apă chipul,
— ar ști.

Dar nu-s pe stradă palmieri,
iar apa-n care spală farfurii
e o oglindă oarbă.

TED JOANS (1928)

Glas în mulțime

De veji vedea un om mergînd
pe-o stradă populată și vorbindu-și
cu voce tare sînsuși,
să nu fugiți pe celălaltî trouar,
ci să vă-apropiați de el: e un poet!

Iar de-un poet n-aveți de ce vă teme —
decît de adevărul ce-l rostește!

Desen de BISS

În românește de
PETRE SOLOMON